

Ludo Krivák

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 33
50/2018
8. december 2018

Cena 0,50 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

POSLANEC LUBOŠ BLAHA
O PROBLÉME MIGRÁCIE
Strana 4.

SLOVENSKÁ CESTA JE VZOR
AJ PRE INÉ NÁRODY SVETA
Strana 5.

HUMORISTA BENJAMÍN ŠKREKO
S PREDSVIATOČNÝM ODKAZOM
Strana 6.

PETRŽALKA A DEVÍN
POD HÁKOVÝM KRÍŽOM
Strana 8.

SVEDOK ÉRY IMRICH KRUŽLIAK
– STOŠTYRI PREŽITÝCH ROKOV
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Predpokladám, že určite všetci poznáme alebo aspoň tušíme význam slovného spojenia „padni, komu padni“. Zaznieva, či „padá“ najmä v oficiálnych prekárkách, čo sprevádzajú panské huncúctva na parlamentnej pôde a na iných korupciou či iným zlobylom prerastených spoločenských úhoroch. Jeho frekvencia je priamo úmerná rôznym odhaleniam, obvineniam, ba aj trestným oznámeniam, ktoré lietajú z jednej politickej strany na druhú ako granáty v slotu zaliatych zákopoch na Piave. Naši páni sa vlastne tak potápajú. Nedávno takto na najvyššom súde došiel kyslík dvom Slotovým ministrom...

„Padá“ to aj našim hokejistom alebo futbalistom, ktorí už málokedy strelia gól, ale zásadne „im to tam padne“. A odkedy góly nedávajú, ale čakajú, „kedy im to padne“, klesá aj úroveň športov, v ktorých sme kedysi dominovali. Skrátka, nebudujeme. Ved' nie tak dávno – odkedy už nebolo treba byť zaslúžilý ani vyslúžilý – mali sme v zámožnej NHL bežná štyridsať borcov. Teraz ich je, tuším, sedem, a aj tí lietajú z klubu do klubu ako biliardové gule.

Ozaj, aj tie padajú. Hráč ich tágom, teda biliardovou palicou, triafa „a potápa“ do dier, vreciek alebo košov podľa pravidiel, ktoré platia pre ruský, americký, francúzsky – karambolový variant hry. Pre mňa bol až donedávna nedostupným karambolistom žurnalista Ján Čomaj. Nie preto, že už ako mladík napísal knihu brilantných súdniciek Smrt' sedí vpredu, ani nie preto, že jedenásť príkrých spoločenských krívd a karambolov rozohral na skvelom reportážnom Veľkom biliardovom stole, ale preto, že po tom, ako ho režim v novembri 1969 „potopil“, veľkým nádychom sa po „osemdesiatom deviatom“ vrátil a stále nám má čo povedať, aj keď už má bežná deväťdesiat!

Veľký biliardový stôl s odlomnými nohami, len ledabolo opretý o stenu, padol mi minulý týždeň celou váhou na nohu a „ťažký karambol“ mi museli reparať doktori v starolubovnianskom špitáli. Aj keď ma stehy cez celú holeň pohybovo odovznali aspoň do Vianoc, trúfam si povedať, že už viem, prečo je práve táto „bôlnica“ už štvrtý raz po sebe najlepšia hojnica na Slovensku. Lebo v nej nič nepadá a – s prepáčením – kadejakých lazarov (aj mňa) tu dokázali postaviť na nohy. A onedlho vybudujú aj nové operačné sály... Čím opäť zabodujú.

Emil SEMANCO

ISSN 0862-8823
50
9770862882007

Vývoj nasvedčuje, že daňové zataženie môže už čoskoro klesnúť Vyrovnaný rozpočet máme už budúci rok

Ivan BROŽÍK – Foto: Štefan KAČENA

Naša republika má vyrovnané hospodáriť o rok skôr, a to už v budúcom roku. Finančný výbor v parlamente schválil pozmeňujúci návrh Ladislava Kamenického k návrhu štátneho rozpočtu na najbližšie roky. Pôvodne rezort financií avizoval, že vyrovnaný rozpočet dosiahneme v roku 2020, deficit mal v roku 2019 klesnúť na úroveň 0,10 percenta hrubého domáceho produktu. „Zlepšujeme ciele hospodárenie v budúcom roku na nulu. V roku 2021 by sme mali mať prebytkové hospodárenie,“ komentoval zmenu minister financií Peter Kažimír. Z hľadiska ekonomického rastu podľa neho Slovensko zažíva najlepšie roky, pričom rast hrubého domáceho produktu (HDP) by mal v budúcom roku dosiahnuť 4,5 percenta.

Podporiť rast slovenskej ekonomiky by mali budúci rok najmä automobilky. Rast príjmov verejnej správy by mala stimulovať rastúca zamestnanosť, lepší výber DPH aj dane z príjmov fyzických osôb. V budúci rokoch by sa podľa ministra financií mali politici sústrediť na to, ako by sa mali použiť dosiahnuté rozpočtové prebytky. „Verejné financie sú vo veľmi dobrej kondícii. Pracujeme s nástrojmi, ktoré zavádzame do života. Začíname veľkú debatu o výdavkových stroch,“ avizoval pri príležitosti zmeny odhadu minister Kažimír.

■ STRAVOVANIE A ŠEKY

Ministerstvo financií v návrhu rozpočtu opäť počíta s finančnou rezervou, ktorá má byť vo výške štyristo miliónov eur a poslúžiť má na krytie viacerých avizovaných opatrení vlády. Ide o zavedenie bezplatného stravovania v školách či rekreacných šekov. Ďalej sa v rámci tejto rezervy uvažuje s krytím zvýšeného vianočného príspevku, so zdvojnásobením daňového bonusu a zníženej sadzby DPH na ubytovanie. Ďalšou rezervou v kapitole Všeobecnej pokladničnej správa je rezerva na rok 2019 vo výške sto päťdesiat miliónov eur, ktorá v prípade potreby môže byť využitá na investície a infraštrukturálne projekty. Rezerva

O zvyšujúcej sa výkonnosti slovenského hospodárstva svedčí mohutná výstavba, najmä v hlavnom meste, vyššie zárobky a zvyšujúca sa kúpna sila obyvateľstva, čo vidieť najmä pri obchodných centrách.

na krytie potrieb vo verejnom zdravotníctve má dosiahnuť päťdesiat miliónov eur.

Vyrovnaný rozpočet je situácia, pri ktorej sa príjmy rozpočtu verejných financií rovnajú verejným výdavkom. Ak je rozpočet vyrovnaný, štát má dostatok vnútorných zdrojov (prostriedkov vytvorených vyberaním daní) na financovanie svojich funkcií a nepotrebuje si požičať. Vyrovnaný rozpočet je tak garanciou, že štát

nebude musieť v blízkej budúcnosti zvýšiť dane na krytie dlhu.

■ MOŽNÉ RIZIKÁ

Pri rozpočtových cieľoch existuje v rokoch 2019 a 2020 riziko na úrovni 0,6 percenta HDP, najmä v nedaňových príjmoch, hospodárení samospráv a zdravotníctve. To by v prípade jeho naplnenia znamenalo, že dosiahnutie strednodobého rozpočtového cieľa v roku 2019 a vyrov-

naného rozpočtu bude možné len prijatím dodatočných opatrení. Pripomenuli to členovia Rady pre rozpočtovú zodpovednosť.

Podľa ministerstva financií riziká, ktoré v minulosti pomenovala rozpočtová rada, neprišli vo výsledku zhoršenie hospodárenia verejnej správy. „Ministerstvo financií si za predloženým rozpočtom stojí a považuje stanovené ciele za realistické,“ pripomína sa vo vyhlásení ministerstva. „Rovnako pozitívny vývoj bude mať aj dlh, ktorý klesne mimo sankčných pásiem a dosiahne hodnotu 44,8 percenta HDP v roku 2021,“ informoval slovenský rezort financií.

■ ODCHOD MINISTRA

Vyrovnaný rozpočet a nulový deficit je výnimočnou vizitkou hospodárenia krajiny, na ktoré má iste dosah aj ministerstvo financií. Je preto prekvapujúce, že práve po dosiahnutí takéhoto výsledku a predpokladu prebytkového hospodárenia od roku 2021 sa minister financií P. Kažimír rozhodol z postu odísť. Vláda už podporila jeho ambíciu byť guvernérom Národnej banky Slovenska. Jej súčasný šéf J. Makúch odchádza predčasne v marci budúceho roka. P. Kažimír sa stoicky vyjadril, že chce pôsobiť len vo sfére čísel bez politických okolností.

3 OTÁZKY PRE:

Jána RICHTERA, ministra práce sociálnych vecí a rodiny za SMER-SD

Neprechádzajme mlčaním násilie na ženách

• **Násilie na ženách je najzávažnejšou formou porušovania ľudských práv žien, ich bezpečnosti a osobnej integrity. Predchádzanie a znížovanie takéhoto násillia je preto prioritou ochrany a podpory ľudských práv žien. Aktuálna kampaň Pretože hovorím NIE sa venuje špecifickej oblasti násillia na ženách. Aká je v tomto smere odozva spoločnosti?**

Ohlasu verejnosti boli veľmi pozitívne. Kampaň Pretože hovorím NIE sme zamerali na mladých ľudí, čomu boli prispôsobené i komunikačné prostriedky. Využili sme aktívne najmä online priestor, kampaň prebiehala aj v kinách a takisto sa organizovali sprievodné podujatia pre žiakov a žiačky stredných škôl. Mladí našu aktivitu vysoko ocenili, rovnako bola pozitívna i spätná väzba od peda-

gogického personálu na stredných školách.

• **Sú aj vzdelaní násilníci, keďže násilie nie je vlastnosťou len primitívnych mužov. Naopak, ťažšie je násilie dokázať inteligentným mužom, ktorí ho nevystavujú všetkým susedom na obdiv, aby boli ľahko stíhateľní.**

Potreba zvyšovania povedomia, citlivosti a informovanosti o násillí na ženách, primárne o sexuálnom násillí, ako aj na jeho verejné odmietnutie, tu jednoznačne je. Treba si uvedomiť, že sexuálne násilie je pre obeť traumatizujúcim zážitkom a hrubým zásahom nielen do jej práv, ale aj do dôstojnosti a telesnej integrity.

• **Pritom je násilie často mlčky tolerované...**

Na Slovensku má skúsenosť so sexuálnym násillím desať percent žien. Obete sa o tom boja hovoriť, pretože ich často obviňujú, že dostatočne nepredvídali rizikové okolnosti. Aj v kontexte toho, že vo väčšine prípadov sú páchatelmi známi napadnutej ženy – v osemdesiatich ôsmich až v tridsiatich ôsmich percentách prípadov je páchatelom priamo partner a je takmer vylúčené akékoľvek „rizikové situácie“ predvídať. Vieme, že čím bližší vzťah je medzi páchatelom a obeťou, tým menej sa ženy s touto skúsenosťou obracajú na oficiálnu pomoc, čo, samozrejme, nie je žiaduce. Kľúčovým teda zostáva, aby predovšetkým muži neuplatňovali nijaké podoby násillia či nátlaku vo vzťahu k dievčatám a ženám.

Zhovárala sa: Eva SISKOVÁ
Foto : autorka

VSNV51-52/2018
SI PREČITATE

- O jednej z najtragickejších udalostí po potlačení Slovenského národného povstania
- Spomienka na zabitých slovenských vojakov v talianskej Piave počas prvej svetovej vojny
- Vydala záhadná kostolná krypta v Dunajskej Strede už všetky svoje skryté tajomstvá?

Apetít mafiánov bol bezodný a nezastavil sa ani pred parlamentom

Lavínu podvodov spustil syn prezidenta

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Emil SEMANCO

RTVS na svojom prvom programe uviedla v nedeľu 25. novembra film *Únos*. Podľa autorov ide o „skutočný príbeh o prepojení medzi zločinom, mafiou, tajnou políciou a mocou v polovici 90. rokov. Mladá novinárka Marta sa snaží domôcť spravodlivosti pre seba, pre mŕtveho, pre jeho mamu, pre svojho zavraždeného brata a pre nás všetkých“. Film sa miestami naozaj opiera o realitu z tohto obdobia, ale novinárka Marta nevzníeva vo filme ako morálna autorita. Prečo? Lebo pochádza z kriminálneho, či lepšie povedané z mafiánskeho prostredia, ktoré jej v závere filmu nastaví tvár. A pravdu o jej zavraždenom bratovi jej nepovie nikto iný než mafián, bývalý milenc.

Vo filme sa len okrajovo spomenie, že syn prezidenta bol zapletený do podvodu. Na druhej strane, scenár venuje dosť pozornosti mafiánskejmu prostrediu. Nedá sa nevidieť, že sa jeho chápadlá usilujú preniknúť do polície i tajnej služby. Nedá sa prehliadnuť, ako dosluhujúci šéf SIS donáša prezidentovi. V záverečných scénach dokonca ubezpečuje jedného z „použitých“ agentov, že paralelná tajná služba sa o neho postará. Paralelná, čiže nelegálna, vytvorená vtedajšou opozíciou pod vedením poslanca NR SR za KDH Ladislava Pittnera. Bez zábran o neho hovoril v slovenskom parlamente.

Spravodajský dôstojník Igor Cibula na svojej webovej stránke potvrdzuje, že „poskytovala vtedajšej opozícii informácie...“.

Film sa len tak hmýri vraždami v podsvetí a únos – či správne zavlečenie prezidentovho syna, tvorí viac-menej kulisu príbehu o novinárke. O jej temných začiatkoch medzi mafiánmi a pôsobení v novinách. Treba povedať, že ani pamätníci tohto obdobia nemusia porozumieť príbehu, ale zrejme v tom spočíva zámer autorov. Použiť pár sekvencií z reálneho života, aby dielo dostalo punc skutočného príbehu.

Na začiatku deväťdesiatych rokov skúsenosti z „podnikania“ mali najmä veksláci. Bezbarierová spoločnosť, ktorá si ešte nestihla vytvoriť účinnú legislatívu, im vytvorila skvelé podmienky na biznis. To prinieslo nielen konkurenčný boj, ale i mafiánske praktiky s úsilím preniknúť do policajných štruktúr. To všetko sa dalo vo filme *Únos* prečítať. Ale pohľad na súčasnú politickú scénu je z hľadiska pomerov v deväťdesiatych rokoch priam desivý. Ak sa v minulosti usilovali mafiáni infiltrovať do bezpečnostných zložiek štátu, dnes ich vidíme v parlamente.

Film *Únos* sa mal začať dlhým záberom na Technopol v Petržalke a potom ešte dlhším na Michala Kováča ml., ktorý ho spolu s Kočnerom a ďalšími podvodníkmi podvodne obrátil o milióny dolárov...

Týždenník Plus 7 dní priniesol 3. marca 2016 na titulnej strane fotografiu Petry Krištúfkovej a Borisa Kollára s textom: Petra Krištúfková: Od mafiánov k poslancom. Príbeh tejto poslankyne za stranu Sme rodina veľmi pripomína drsnú životnú dráhu novinárky Marty z filmu *Únos*. Aj Krištúfková sa ako tínedžerka dala dokopy s obávaným mafiánom Róbertom D., ktorý je otcom jej prvorodenej dcéry. Fotografie predsedu strany Borisa Kollára v spoločnosti mafiánov obleteli svet. Dnes má stranu a možnosť

ovplyvňovať politiku z parlamentných lavíc.

Ale na samom začiatku tohto mafiánskeho príbehu bol syn prezidenta. V súčasnosti samotná hlava štátu tiež nepredstavuje hodnotového prezidenta. Ale v súčasnosti mafiánskym kreatúram, ktoré sa kedysi grupovali v podsvetí, pomáhajú práve také médiá, v akom pracovala novinárka Marta. A korporáciami ovládaný tretí sektor. Film *Únos* nebol o zavlečení syna prezidenta, bol o podsvetí, ktoré sa vyšplhalo až do najvyšších pozícií v štáte.

Vyhradzujeme si právo na zvrchovanosť národnej migračnej politiky

Parlament odmietol kompakt o migrácii

Štefan ZLATOŠ – Foto: internet

Vláda Slovenskej republiky má zaujať nesúhlasné stanovisko ku Globálnemu paktu OSN o migrácii. Má tiež vykonať príslušné opatrenia spojené so stiahnutím Slovenska z procesu prijímania dokumentu na stretnutí vlád a vysokých predstaviteľov, ktoré sa má uskutočniť v Maroku 10. a 11. decembra. Žiada ju o to uznesením parlament.

Za takéto uznesenie hlasovalo deväťdesiat poslancov. Spomína sa v ňom aj to, že Globálny pakt OSN o migrácii nie je v súlade s aktuálnou bezpečnostnou a migračnou politikou Slovenskej republiky. Ďalej zdôrazňuje suverenitu Slovenska v otázke migračnej politiky. „SR je plne suverénna v definovaní vlastnej národnej migračnej politiky,“ konštatuje uznesenie. Ekonomicky motivovaná nelegálna migrácia je podľa dokumentu negatívny jav, ktorý sprevádzajú výrazné bezpečnostné riziká, a to v národnom, regionálnom i globálnom kontexte. Slovensko podľa uznesenia podporuje riešenie príčin migrácie v krajinách pôvodu.

Príčajný obrázok z mnohých pobrežných lokalít v prímorských európskych štátoch, kam člny prevážačov privádzajú tisíce arabských a afrických nelegálnych migrantov putujúcich za vidinou lepšieho, ale neraz aj pohodlného a bezprácného života.

„Žiaden dokument o migrácii nemôže byť vykladaný tak, že by

Slovenskú republiku obmedzoval v suverénnej právomoci rozhod-

vať o tom, koho bude považovať za legálneho migranta a koho za nelegálneho migranta a ktorému z nich udelí právo zdržiavať sa na jej území,“ píše sa okrem iného v uznesení parlamentu. Slovensko si podľa neho ďalej vyhradzuje právo prijímať legislatívu v oblasti migrácie výlučne v súlade so svojou národnou migračnou politikou. Zároveň naďalej trvá na odmietaní politiky povinných kvót.

NEVYVÁŽENÝ DOKUMENT

Globálny pakt OSN o migrácii je nedokonalý a nevyvážený dokument, ktorý formuluje vážne záväzky v oblasti ochrany migrantov pri ich ceste z krajiny pôvodu až do cieľovej krajiny. Pripomenul to prvý podpredseda SNS Jaroslav Paška. Poslanec je presvedčený, že členské štáty, ktoré sa k dokumentu prikláňajú, sa zaväzujú k istým krokom, ktoré podľa jeho slov nie vždy korelujú so záujmami Slovenska. „Slovenská republika by stratila možnosť v istých oblastiach konať samostatne,“ povedal Jaroslav Paška. Proti prijatiu dokumentu vystúpil aj opo-

zitný poslanec Martin Klus, ktorého strana (SaS) pakt odmieta.

LAJČÁK ABDIKOVAL

Ak sa minister zahraničných vecí Miroslav Lajčák rozhodne, že už nemá zmysel pokračovať vo vláde, bude spochybnená zahraničná politika Slovenska. Zmena zahraničnej politiky môže ohroziť koalíciu. Zdôraznil to podpredseda parlamentu a šéf Mosta – Híd Béla Bugár, ktorému sa nepáči, že koalíční partneri spochybňujú ministrov prácu. V súvislosti s rokováním o Globálnom pakte OSN o migrácii v Marrákeši Bugár povedal, že by Slovensko malo tlmočiť svoje výhrady a dostať ich do zápisnice z rokovania. Miroslav Lajčák po stanovisku parlamentu oznámil svoju demisiu.

„Každý má svoj osud vo vlastných rukách,“ povedal o postoji ministra zahraničných vecí predsedu Smeru R. Fico. Parlament podľa neho vyslal jasný signál, keď pakt odmietol ústavnou väčšinou deväťdesiat hlasov. Vláda má teda rozhodnúť o osude M. Lajčáka aj násť „technické riešenie“ na odmietnutie paktu.

VŠIMLI SME SI

V slovensko-poľskom pohraničí panuje zaujímavá atmosféra. Je jednoducho krásne ľudská. Ak sme si kedysi dávno výtúžene želali otvorenie hraníc, tak v tomto regióne sa to udialo doslova. Účastníci zájazdov z rekreačných pobytov vo Vysokých Tatrách do Zakopaného majú možno ešte v pamäti dlhé čakanie na hraničnom priechode, a ak toho cestou späť viezli akosi viac, ako povoľovali výjazdné doložky, dostali do pasu „sympatickú“ pečiatku – nežiaduci.

Priateľstvo na našom severe

Pohostinné ulice predvianočného Zakopaného u našich susedov na severe

Prejdete tým zákazom vjazdu tak tri kilometre a ste doma.“ Pociť domova sa zrazu vynoril ešte za hranicou v Poľsku.

Aj preto tvorivé partnerstvo Oravského kultúrneho strediska v Dolnom Kubíne s Regionálnym kultúrnym strediskom v Bielsku-Bialej v rámci medzinárodného mikroprojektu nijako neprekvapuje. Je už roky príjemnou samozrejmosťou. V tomto roku obyvateľom a návštevníkom regiónu ponúklo tri rezbárske a kamenárske plenéry, bedeker i dokumentárny film. Vyvrcholením vzájomnej spolupráce je putovná výstava viac ako tridsiatky novovzniknutých plastík od slovenských a poľských umelcov, ktorú sprístupnia koncom novembra v Múzeu oravskej dediny v Zuberi a vo februári v Dolnom Kubíne. Vystavené umelecké diela vytvorili v rámci tvorivých plenérov, ktoré od mája do septembra uskutočnili v Oravskej Polhore, Babíne a Oravskom Bielom Potoku. Zámer podporiť a revitalizovať tradíciu rezbárskej a kamenárskej tvorby na slovensko-poľskom pohraničí nie je nový. Mikroprojekt pod názvom *Návraty k rezbárskej a kamenárskej tradícii na slovensko-poľskom pohraničí* je spolufinancovaný Európskou úniou z Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

Štefan ZLATOŠ

Plastický chirurg Peter SSKA by sa dožil sedemdesiatich rokov života

Lekár s naozaj zlatými rukami

V novembri si pripomíname dve významné jubileá slovenskej plastickej chirurgie, ktoré vstupujú do života plastických chirurgov na Slovensku a najmä v Nitre – dvadsaťte výročie od založenia Oddelenia plastickej chirurgie Fakultnej nemocnice (FN) v Nitre a nedozité sedemdesiate narodeniny zakladateľa a prvého primára tejto nemocnice Petra Sisku.

Popri odbornej erudícii bol primár Oddelenia plastickej chirurgie FN v Nitre MUDr. Peter SSKA (vpravo) aj výborný organizátor a pedagóg, čo oceňovali jeho kolegovia i nasledovníci.

ČO INÍ NEPÍŠU

Fakultná nemocnica v Nitre je treťou najväčšou na Slovensku. Osemdesiate a deväťdesiate roky minulého storočia boli érou výstavby nových pavilónov. V roku 1998 sa vedenie nemocnice v spolupráci s ministerstvom zdravotníctva roz-

hodlo vybudovať novú chirurgickú špecializáciu. MUDr. Peter Siska sa stal prvým primárom oddelenia plastickej chirurgie. Pracovisko sa zaoberalo vrodenými vývojovými chybami, operáciami nádorov kože, chirurgiou ruky, periférneho nervového systému, estetickou a korektívnou chirurgiou, rekonštrukčnou chirurgiou a mikrochirurgiou, ako aj riešením úra-

zov a púrazových defektov. Bývalý riaditeľ nemocnice MUDr. Miroslav Ondrej si na toto obdobie zaspomínal: „Vedenie nemocnice sa rozhodlo takéto oddelenie zriadiť. Začali sme hľadať odborníka, ktorý by viedol novú chirurgickú špecializáciu. Mali sme šťastie. V osobe primára a krajského odborníka MUDr. Petra Sisku sme našli nielen odborníka v danom odbore – v plastickej chirurgii, ale aj človeka, ktorý svoju prácu nesmierne miloval. Okrem odbornej erudície bol primár MUDr. Peter Siska aj schopným organizátorom a pedagógom.“

Súčasný primár a vedecký sekretár Slovenskej spoločnosti plastickej a estetickéj chirurgie Peter Bakoš pre SNN dodal: „Primár MUDr. Peter Siska získal tú najlepšiu edukáciu, bol žiakom profesora Demjéna, zakladateľa plastickej chirurgie na Slovensku. Po revolučných zmenách v roku 1989 bol kolektívom zvolený za zástupcu prednostu a primára Kliniky plastickej chirurgie v Bratislave. Rástli sme pri ňom odborne i osobnostne. Mal osobitý prístup, ľudskosť a ochotou kedykoľvek pomáhať.“

Text a foto: Eva SISKOVÁ

Výkričník za Marrákešom

Ludovít ŠTEVKO

V Globálnom pakte o migrácii sa píše, že „migrácia je zdrojom prosperity, inovácií a udržateľného rozvoja v našom globalizovanom svete“. Autori tejto pozitívistickej vety asi nevidia alebo nechcú vidieť realitu niektorých prosperujúcich štátov Európy, ktoré začali praskať vo švíkoch pod náporom masovej migrácie z Afriky a Blízkeho východu.

Nechajme stranou otázku, aké kultúrne, civilizačné či ekonomické inovácie čakajú globalizovaný svet, a osobitne Európu, príchodom prevažne moslimskej populácie na starý kontinent. Zaujímavé sú skôr vyjadrenia niektorých fanatických obhajcov Marrákešskej dohody u nás. Nie je správne, ak v oneskorenej debata na túto tému počuť len hlasy notorických parlamentných diskutérov, politikov, prípadne liberálnych novinárov, ktorým je

všetko hneď jasné a ktorým chýbajú nielen historické, ale najmä kultúrne znalosti o problematike fenoménu migrácie. Netreba sa čudovať národne vykokorenému Róbertovi Ondrejcsákovi, nominantovi strany Most – Híd, na poste štátneho tajomníka Ministerstva obrany SR, že mu unikajú zásadné rozdiely medzi migráciou Slovákov (aj Maďarov) do USA koncom 19. a začiatkom 20. storočia a súčasťou, zväčša nelegálnou migráciou do Európy.

Pravdou je, že sociálne utlačané vrstvy slovenského obyvateľstva odchádzali za lepším životom do vysnívaného sveta a podstupovali trnistú cestu za prácou. Odhodlanie tvrdo pracovať za väčší krajec chleba bolo, aj je zásadným rozdielom medzi slovenskými migrantmi a súčasťou migračnou vlnou zaplavujúcou Európu. O nepreklenuteľ-

ných, kultúrnych aj náboženských rozdieloch a ohrozeniach škoda hovoriť. Slováci, ako aj iné národy prichádzali do Ameriky legálne. Verbovali ich náborové kancelárie so súhlasom amerických imigračných úradov, lebo Amerika zažívala hos-

KOMENTÁR

podársky boom a potrebovala veľké množstvo pracovných síl. Ich vstup na pôdu nového sveta však nebol jednoduchý. Po mesačnej ceste loďou museli prejsť tzv. Bránou veľkých nádejí na ostrove Ellis Island, kde si imigračné úrady po prísnych kontrolách vyberali spomedzi prisťahovalcov z celého sveta len zdravých, schopných a gramotných ľudí. Riešicou v povestnej „Kasigarde“ neprešiel každý. Halu pre migrantov tvorila veľká železná klieťka, v ktorej záujemcovia o prácu v zasľube-

nej krajine strávili aj niekoľko týždňov. Kto nevyhovel podmienkam, musel sa vrátiť domov loďou tej istej spoločnosti.

Tak ako Galovia spôsobili zánik rímskej civilizácie a pre Európu bola fatálnou hrozbou turecká invázia, nemôže byť pre nás šťastím sľubujúcim prosperitu ani súčasná invázia dobre oblečených moslimov z Afriky a Ázie, vybavených mobilnými telefónmi a bankovými kartami spoločnosti Master Card s logom Európskej únie a agentúry OSN pre utečencov UNHCR. O týchto tzv. utečencoch nerečnili v slovenskom parlamente ani najväčší zástancovia Marrákešského paktu – Ondrej Dostál, Ján Budaj ani Martin Poliačik či Cséfalvayová so Zimenovou. Poliačikove argumenty, že vraj Slováci ako multikultúrny národ vďaka valašskej migrácii za rumunskú bryndzu, sú v tejto súvislosti smiešne. Zabudol ešte dodať, že vďačíme Turkom za tureckú kávu a staromaďarským kmeňom za „prosperšnú“ maďarizáciu a slovenskú čabiansku klobásu a papriku.

Prírodzene, názory na riadenú migráciu pod patronátom OSN môžu byť v demokratickej spoločnosti rôzne. Preto sa netreba pozastavovať nad Budajovým „Damoklovým

mečom izolacionizmu visiacim nad Slovenskom“ ani nad srdcovým prejavom Cséfalvayovej a jej plačom nad slovenskou „demokraciou karpatského typu“. A netreba brať súkromné názory ani nášmu kariérnemu diplomatovi Miroslavovi Lajčákovi, ale treba rázne odmietnuť jeho verejné urážky národa a parlamentu, ak Slovákov osočuje ako zápečníkov a xenofóbov len preto, že nesúhlasia s rozporuplným paktom OSN o bezpečnom riadení migračných tokov. Nemal by „xenofóbny národ“ prostredníctvom svojho „xenofóbneho parlamentu“ takého ministra odvolať?

Ten pakt ako celok nemôže predsa brať vážne nijaký štát Európskej únie. V slovenskom parlamente je rozhodnuté: Za návrh uznesenia SNS, ktorým NR SR žiada vládu Slovenskej republiky, aby zaujala nesúhlasné stanovisko ku Globálnemu paktu o bezpečnej, riadenej a legálnej migrácii, hlasovalo deväťdesiat poslancov, proti bolo pätnásť a zdržalo sa tridsaťjeden poslancov. Posledné slovo bude mať vláda, ale podľa predpokladu marocké kráľovské mesto Marrákeš neuvidí 10. a 11. decembra ani jediný zástupca Slovenskej republiky.

Od informácií ku konšpiráciám

Eva ZELENAYOVÁ

Niet pochýb o tom, že z novinových správ urobila Amerika biznis. Dávno, pred vyše sto rokmi. A takým neseřídnym periodikám sa oddáva hovorí bulvár. V televíznej relácii Reportéri, ktorá sa zaoberala tzv. štandardnými a alternatívnymi médiami, odznelo, že štandardné overujú informácie a prinášajú pravdivé správy. Ktoré to však sú tie štandardné a ktoré alternatívne?

Po roku 1989 sa trh s médiami na Slovensku podstatne zmenil. Vžila sa mantra, že novinári sú strážcovia demokracie, čím si táto vrstva budovala spoločenský kredit. Ale po takmer tridsiatich rokoch od nadobudnutia slobody sa novinárom nadáva do presstitútov. A to práve tým, ktorí pracujú v tzv. novinách hlavného prúdu. A naopak, hlavnoprúdové označujú alternatívne médiá ako konšpiračné.

Ako sa v tom má občan vyznať? Uznávaný disident bývalého režimu Anton Selecký sa v roku 1992 stal zástupcom šéfredaktora Slovenského denníka, ktorý vydávalo KDH. V tom čase uďával smerovanie mnohých denníkov, lebo pracoval

POZNÁMKA

s informáciami, aké iní nemali. Podľa Seleckého denník viedol tvrdú diskriminačnú kampaň proti Vladimirovi Mečiarovi a jeho HZDS. V tom čase bol predsedom slovenskej vlády Ján Čarnogurský a denník mal možnosť využívať netradičné zdroje informácií, podklady od britskej tajnej služby MI6 nevynímajúc. Selecký v nedávno uverejnenom videu cez kameru priblížil súkromný prípis, v ktorom je uvedené, že ak potrebuje pomoc generálneho prokurátora vo veci

Pánis, Mečiar a podobne, ten mu je ochotný pomôcť. Čiže orgán štátnej moci mal spolupracovať na diskreditácii opozičných politikov.

Vydavateľ Slovenského denníka použil médium ako nástroj ideologickej boja a túto úlohu prevzali takmer všetky mienkotvorné noviny i elektronické médiá. Keďže všetky sa časom transformovali a získali súkromných vlastníkov, dnes je ich oligarchická finančná štruktúra celkom viditeľná. A zjavne nepreferujú záujmy Slovenskej republiky, ale nadnárodných korporácií. Preto sa nemôže vzťahovať napríklad na denník Sme, ktorý sa sám zaraďuje medzi štandardné médiá, charakteristika, že prináša pravdivé a overené informácie.

Denník hrubo a nepravdivo útočí na názorových oponentov. Napríklad „smetiarom“ sa nepá-

čilo, že občianske združenie Politický väzni Zväz protikomunistického odboja majú záujem o to, aby v komisii pre učebnice dejepisu mal zastúpenie odborník, ktorého navrhne organizácia. Vychádzali z poznania, že mládež nemá dostatok relevantných informácií o období komunizmu. Denník Sme okamžite zaútočil proti navrhnutému kandidátovi historikovi a maticiarovi Ivanovi Mrvovi, ktorého historička Katarína Zavacká označila za nedôveryhodného a denník ho dokonca nazval kandidátom Zväzu protifašistických bojovníkov. Tieto noviny dokonca subjekt, ktorý kritizovali, nenazvali ani správnym menom. O invetivách nehovoriac. Zjavným cieľom ktorých je, aby štát neprispieval organizácii na činnosť, a tým ju likvidoval. Lenže táto organizácia reprezentuje odporcov totalitného komunistického režimu, ktorí za hodnoty demokracie boli ochotní obetovať aj vlastný život.

Pravda, spoločnosť nie je dostatočne informovaná o pozadí a cieľoch mediálnych produktov. Preto im ľahko naletí. A aby to tak aj zostalo, usilujú sa to dosiahnuť práve tzv. štandardné médiá rôznymi konšpiráciami.

AKO BOLO, ČO BOLO

Režisérovi Nikitovi Michalkovi udelili v roku 1994 za film *Unavení slnkom* Oscara. Keď dokončil filmovú trilógiu, nadšenie pominulo. Režisér sa v ďalších filmoch vyrovnal s tragickým duchom dejín a cez osvietený konzervativizmus ukázal pud sebazáchovy národa. Vo svojej esejistickú knihu *Vyháňáč besov* (vyšla vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ) napísal: „Každé obdobie ruskej histórie má svoje biele aj čierne stránky. Nemôžeme a nechceme ich deliť na svoje a cudzie. Je to naša história. Jej víťazstvá sú naše víťazstvá, jej porážky sú naše porážky. Sme presvedčení, že keď prestaneme kúskovať minulosť, získame prítomnosť a zabezpečíme si budúcnosť.“

Ak zameníme slovo „ruskej“ za „slovenskej“, zistíme, že to platí aj o nás. Máme historikov, čo kúskujú minulosť a napriek objavom genetikov tvrdia, že sme tu len od štrnásteho storočia a Svätopluk nebol náš kráľ. Máme ideológov, čo vytrubujú, že nebyť Štúra, nebolo by slovenského národa. Máme

umelcov, čo radi berú slovenské honoráre a oplývajú slovenskou súčasnosť i minulosť. Opäť si zacitujem z Nikitu Michalkova: „Národy, ktoré zabudli na svoju históriu, sú odsúdené na vyma-

Nielen o knihe Nikitu Michalkova

Peter VALO

zanie z mapy sveta.“ V poslednom čase sa mi zdá, že sa nás niekto pokúša vymazať z mapy sveta...

Michalkov ruské dejiny nešetří. Ukáže epizódu útoku na Zimný palác z Eženštejnovo filmu Október, ktorá sa stala súčasťou leninsko-stalinských dejín, aj keď sa útok na Zimný palác nikdy nekonal. „Lož sa stala súčasťou ideologickej mašinerie“. A pridá vtip z brežnevovských čias. Počas vojenskej prehliadky na Červenom námestí sa stretnú Karol X., tatársky chán Mamaj a Napoleon. Mamaj hovorí:

„Ja mať také lietadlá.“ Karol X. dodá: „Ja mať také rakety.“ Napoleon ukáže noviny Pravda: „Keby som mal také noviny.“ – „Načo?“ spýtali sa ho. „Nik by sa nedozvedel o Waterloo.“

Lož rozhoduje aj dnes. Cez masmédiá a internet slúži na štartovanie máš. Komu slúži? Michalkov odpovedá: „Rozvrat v štáte a v hlavách, ktorý Rusku prinášal a prináša ťažkosti, nezhody a skúšky, vyvolávali a vyvolávajú vyznávači radikálneho progresu a zúrivi vodcovia liberálnych a proletárskych revolúcií.“

Aj demonštrácie v Bratislave a v Prahe a protivládne útoky v Budapešti odštartoval ktosi, keď politici odmietli globalizačný marrákešský komplot o legalizácii masovej migrácie. Tu súhlasím

so spevákom Ibim Maigom, ktorý vydesenej televíznej redaktorke povedal: „Nech sa o utečencov starajú Francúzi, Angličania, Američania a nech nezaťažujú ostatné krajiny, ktoré s rabova-

ním Afriky nič nemali. Slováci sa tam nepodpisali, nič také tam nerobili.“ Alebo s primárom Milanom Očenášom, ktorý pracoval v Afrike osem rokov a tvrdil, že jej treba pomáhať tam, a nie importovať jej zostalé zvyky, náboženstvá a choroby do Európy.

Spoluvodca demonštrácií na Námestí SNP Šeliga tvrdí: „Vytvoríte tajomný naratív, obraz nejakého starého chlapa z Ameriky, ktorý to tu akože všetko riadi, možno ani netuší, kde je Slovensko.“ Hovorí o miliardárovi Sorosovi, ktorý sa v Brati-

slave stretol s Milanom Šimečkom (1990) a poskytol rozhovor pre občasník Verejnosť, v roku 1993 s Radičovou (šéfovala v jeho nadácii), v roku 2001 s Miklošom, Dzurindom a Csákym, v roku 2003 s prezidentom Kováčom a v Charles centre vyhlásil, že nechce podporovať malú kliku ako v bývalej ČSFR. Jeho „nadácia musí mať dosah na celú spoločnosť“. V roku 2010 sa stretol s exministrom kultúry Chmelom, v roku 2016 s prezidentom Kiskom a ministrom zahraničia Lajčákom atď. Zaujímavé, podľa Šeligu Soros nevie, kde je Slovensko, ale jeho nadácia dokazuje, že tu má vplyv, ako si to priat v Charley Centre.

Ono času sa nebohý Drahoš Machala nadchýnal myšlienkou, že režisér Jakubisko by mal nakrútiť film o Svätoplukovi. Oponoval som: Jakubisko má skvelé obrazové videnie, neopakovateľné nápady, ale pud sebazáchovy, duch a historickosť národa sú mu cudzie. Navrhol som Drahošovi Michalkova a on súhlasil. Nie som rusofil, ale po prečítaní knihy *Vyháňáč besov* na svojom návrhu trvám.

Peter VALO

SEBAOBRAŇA

Polícia spustila novú stránku na sociálnej sieti Facebook. Jej hlavným cieľom bude zhrmažďovanie hoaxov a podvodov, ktoré sa šíria najmä prostredníctvom internetu. Obsah stránky Hoaxy a podvody – Polícia SR bude aktualizovaný podľa potreby a aktuálneho vývoja. Ako príklady výrazného hoaxu za posledné obdobie môžeme uviesť správu o hrozbe teroristického útoku na Vianočných trhoch v Bratislave alebo poplašné správy o únosoch detí dodávkami. V prípade podvodov rezonujú najmä podvodné stránky na Facebooku, ktoré od „výhercov“ požadujú najprv zaplatiť menší poplatok, no samotný výhru im nikdy neodoslú.

Hoaxy a podvody

Rozšírenou formou podvodu je aj žiadosť o platbu z falošnej e-mailovej adresy údajného konateľa spoločnosti, ktorá je odoslaná skutočnému finančnému oddeleniu. Firmy takto prišli už o desiatky tisíc eur. Oficiálna stránka na Facebooku, známa ako Polícia Slovenskej republiky, s vyše stošesťdesiatistisíc sledovateľmi, zostáva naďalej hlavným komunikačným kanálom PZ. Jej obsah je aktualizovaný niekoľkokrát denne, čím však zanikajú niektoré statusy, ktoré si tak čitatelia nevšimnú. Práve pre tento dôvod budú zhrmažďované príspevky o hoaxoch a podvodoch na samostatnej a menej často aktualizovanej stránke. Zámerom je, aby sa užívatelia internetu na ňu vracali v akýchkoľvek prípadoch, keď si nebudú istí hodnotnosťou stránky, e-mailovej správy, respektíve masovo šírenej správy.

Policijný zbor považuje hoaxy za nebezpečný nástroj šírenia dezinformácií a manipulácie značnej časti spoločnosti. Nová stránka Hoaxy a podvody – Polícia SR preto poskytne aktuálny a jednoduchý prehľad nepravdivých, zavádzajúcich, manipulatívnych, ale aj podvodných tém, ktoré rezonujú vo svete internetu. Stránku čoskoro overí spoločnosť Facebook, čo znamená, že sa pri jej názve bude objavovať modrý symbol rovnako ako pri hlavnej stránke Policijného zboru. Užívatelia sociálnej siete vďaka nej môžu ľahko spoznať, že ide o oficiálnu stránku polície.

Hoax (podvod, žart) je najmä prostredníctvom internetu elektronicky šírená správa, ktorá napriek svojej nezmyselnosti vyzýva na to, aby bola preposielaná ďalším používateľom systému. Jednoduchosť a prakticky nulová cena a námaha pri preposielaní spôsobila ich veľký rozmach. Hoaxy varujú najmä pred údajne vážnym (v skutočnosti neexistujúcim) nebezpečenstvom, predovšetkým pred ničivým počítačovým vírusom, informujú o možnosti spolplatenia často používaných internetových služieb, čomu sa dá zabrániť jedine preposielaním ďalej, prosia o pomoc v núdzi – občas ide o prosby, ktoré boli na začiatku aktuálne, no ich preposielaním však rotujú po internete aj niekoľko rokov. Hoaxy tiež tvrdia, že prinášajú šťastie, prípadne sľubujú peniaze za preposielanie.

Ján ČERNÝ

Luboš BLAHA: Nútiť ľudí žiť v takej krajine, kde žiť nechcú, je vrcholne nehumánne

Slovensko si uchová v otázke migrácie suverenitu

Zhovárал sa: Matej MINDÁR – Foto: Andrej GALICA

Poslanec NR SR Luboš BLAHA je predseda Výboru NR SR pre európske záležitosti a člen Zahraničného výboru NR SR. Ako ľavicový politik na domácej a európskej úrovni presadzuje zvyšovanie minimálnej mzdy, sociálnu ekonomiku a sociálny štát.

• V čom sú hlavné príčiny vysokého prílivu migrantov do niektorých štátov EÚ?

Príčiny sú štrukturálne a súvisia s nastavením globálnej kapitalistickej ekonomiky. Väčšina krajín vo svete sú chudobné rozvojové štáty, ktoré sú úplne závislé od západných mocností. Vojensky, politicky aj ekonomicky. Ľudia tam žijú v zúfalom stave, najmä vinou západných mocností, ktoré ich stáročia kolonizovali. Dnes utekajú vinou vojen, hladu a ekologickej devastácie. Najstrašnejšie je, že západné štáty tento problém neriešia. Naopak, podporujú svoje koncerny, ktoré vykorisťujú Afriku či Áziu. A podporujú aj migráciu, lebo ňou získavajú lacnejšiu pracovnú silu, a tak korporáciám rastú zisky. A táto západná arogancia o sebe tvrdí, že je humanizmom. Je to celé choré. Kým nezmeníme kapitalistický systém a reálne nepomôžeme Afrike či Ázii, tak všetko, čo robia západní liberáli, je len čistý idiotizmus.

• Európska únia sa problémom vysokej migrácie usilovala vyriešiť prerozdelením migrantov do všetkých členských štátov formou povinných kvót. Bolo správne, keď Slovensko tento systém odmietlo?

Samozrejme, SMER je tvrdo proti kvótam a vždy bude. Merkelová sem pozvala milión Syrčanov a potom išla svojich „hostí“ prerozdelať do iných štátov – veď to je absurdné. Sami migranti nechceli žiť na Slovensku. Išli do Nemecka, lebo tam majú komunity, mešity a finančnú perspektívu. Nútiť ľudí žiť v krajine, kde žiť nechcú, je vrcholne nehumánne – preto boli kvóty vyslovene nemorálny nápad. A, samozrejme, Slováci takisto nechcú, aby náš štát stratil kontrolu nad migračnou politikou. Netúžime po multikulturnom modeli, ktorý je známy zo západných veľkomiest, ako je Paríž

Poslanec NR SR Luboš BLAHA (SMER-SD) je azda najpresvedčivejším zástancom sociálnej politiky a kritikom súčasnej podoby kapitalistického systému na Slovensku.

či Londýn. Ľudia sa bránia globalizácii a ja im rozumiem.

• V čom sú rozdielne predstavy v riešení migračnej krízy medzi európskymi socialistami zo západnej a z východnej Európy?

Mnohé západné socialistické strany ovládli mladí mestskí liberáli zo stredných tried, ktorých nezaujímajú robotníci či pracujúci ľudia, ale venujú sa sexuálnym menšinám, výbehu sliepok či migrantom. Preto tieto strany upadajú a dnes ich vo Francúzsku či v Holandsku podporuje okolo sedem percent ľudí. Zradili odkaz klasickej ľavice, ktorý my na Slovensku naďalej obhajujeme: bránime ľudí pred neoliberalným kapitalizmom, usilujeme sa im sociálne pomáhať, zvyšovať minimálnu mzdu, podporovať sociálnu ekonomiku, rozvíjať sociálny štát. Toto sú základné témy klasickej ľavice. My nie sme kultúrne liberáli, my sme ekonomickí socialisti. A vlastenci. A toto je zásadný rozdiel medzi nami a nimi. Ukazuje sa to aj v otázke

migrácie – my chceme riešiť systémové príčiny problému, a nie presťahovať polovicu zemegule do Európy.

• Niektoré politické strany sa stavajú veľmi odmietavo, aby bol prijatý Pakt o migrácii, tzv. Marrákešský dohovor. Je aktuálny odmietavý postoj Slovenska správny?

Áno, Slovensko odmieta tento dohovor, presnejšie Globálny kompakt o migrácii. Dôvody sú viaceré. Po prvé: ľudia tento kompakt nechcú a my to rešpektujeme. Po druhé: okolité štáty ho takisto odmietajú, vrátane Rakúska, a to je pádny dôvod. Po tretie: v migračnom kompakte sa neodlišuje legálna a nelegálna migrácia. Celkovo je kompakt príliš pozitívny vo vzťahu k migrácii. My naopak vnímame migráciu z rozvojových regiónov ako akt zúfalstva a chceme riešiť príčiny migrácie, nie ich ešte uľahčovať. Navyše, migranti nemajú mať iba práva, ale aj povinnosti – veď predsa vidíme, že v Európe prináša migrácia aj kul-

túrne, bezpečnostné či sociálno-ekonomické riziká a hrozby. A posledný dôvod je, že nechceme, aby na Slovensko niekto tlačil, morálne či politicky, že máme prestať chrániť svoje hranice a že máme podporovať migráciu. To nie je v našom záujme. Musíme si uchovať v otázke migrácie plnú suverenitu. Preto kompakt odmieta.

• Čo viedlo predstaviteľov EÚ prijať ekonomické sankcie proti Ruskej federácii, keď ich na druhej strane veľké štáty porušujú?

Odmietam sankcie proti Rusku a vždy som proti nim bojoval na domácich aj zahraničných fórach. Škodí nám, škodí Rusku, škodí ľuďom. Považujem ich za prejav pokrytectva a rusofóbie, ktorá sa mi brdí. Nemci s Rusmi veselo stavajú plynovod Nord Stream 2, ktorý poškodzuje naše štátne záujmy, no ostatní nemôžu s Ruskom obchodovať – to je od Západu strašne falošné. Verím, že tlak na ukončenie sankcií bude rásť. Som za to, aby sme mali s Ruskom priateľské vzťahy, pretože je to národ, ktorý si zaslúži úctu. Nielenže nás oslobodili od fašizmu, ale vždy sme k sebe mali aj kultúrne blízko. Konflikt s Ukrajinou sa musí riešiť za rokovacím stolom, nie prostredníctvom ekonomických vojen.

• Ako sa pozeráte na aktuálnu situáciu na Ukrajine, keď prezident Porošenko vyhlásil v hraničných regiónoch s Ruskom stanné právo?

Porošenko je politická mŕtvola. Nemôže vyhrať voľby, ktoré sa blížila. A tak skúša takéto psie kúsky. Stanné právo znamená, že na Ukrajine nebudú voľby. Prestávajú platiť mnohé politické práva. Vlastne sa legalizuje Porošenkova diktatúra. Toto je neprípustné. Odmietam to. Robiť z Ruska nepriateľa iba preto, že si chráni svoje strategické ciele, ktoré ukrajinské vojnové lode ohrozujú, je číra absurdita. Mám obavy z toho, čo stvára ukrajinská vláda. Musíme si udržať chladnú hlavu a robiť všetko pre mier.

O ČOM JE REČ

Za túto možnosť či skôr povinnosť opäť vďačíme Európskej únii. Na každú sviňu treba mať certifikát, ohlásiť ju treba na Okresnej veterinárnej správe, lebo tá musí byť informovaná, že pred Vianocami bude u vás zabíjačka. Podaktorí chytráci sa toto nariadenie usilovali obísť, kupovali svine v Poľsku alebo v Maďarsku. Ale takéto špekulovanie je koniec. A za všetkým nie je iba africký mor prasiat, ktorý sa rozšíril najmä na susednej Morave, zvlášť v okolí Zlína, a hrozilo, že nákaza preskočí aj na Slovensko. Veď hranice sú nechránené. Každá sviňa si preto po ľúbosti mašuruje z jednej republiky do druhej bez kontroly. Tobôž, keď je to prasa. Tentoraz mám na mysli sviňu divú, nie domáceho čunika, ktorého si chováme v chlieve...

Ale po poriadku: vrátim sa ešte k tomu administratívne opatreniu, o ktorom píšem na začiatku. Najväčšmi sa preslávil svojou horlivosťou akýsi Benčík kdesi z Ružomberka. Ten má na svojom konte veľa oznámení. Za jeho činnosť ho údaje vyznamenali aj prezident republiky. Lebo sledovať a udávať je priam vlastenecká úloha! Za komunistov boli udavači podchytení v štátnej bez-

pečnosti. O mnohých sa to vedelo, ale ešte viac ich ostalo utajených. Padol komunizmus, takmer všetci sa presunuli pod novú správu, ktorá má honosný názov Slovenská informačná služba. A tam to už nie je nijako zahanbujúce, práve naopak, chápe sa to ako

Každú sviňu treba hlásiť

Peter ŠTRELINGER

služba vlasti. A tak žiadny chovateľ ošipaných neunikne bedlivému zraku spolupracovníka Sisky, najhoršie je, ak dotýčný chovateľ je ešte aj národovec. A nebudaj sa zúčastňuje na rôznych národných slávnostiach, ako sú oslavy zvrchovanosti, matičné slávnosti, jubileá významných národných buditeľov. Najväčším biľagom je, že sa dotýčný usiloval o vznik samostatnej republiky a je jej presvedčeným propagátorom. Takito ľudia nie sú už ani nacionalisti, ale priam fašisti!

Ostaňme preto radšej pri sviňach. Ak už raz vaše prasiatko bude evidované, nemusíte sa ničoho báť. Má svoje číslo, má svoje meno a vy ste chránení!

Nedávno som bol u jedného priateľa – chovateľa na Myjave. A ten mi vnukol výborný nápad, akým menom nazvať našu sviňu, aby vám potom nebolo ľúto pri zakálačke. Deti prasiatko obyčajne hneď pomenovali krstnými menami – Miško, Jožko, Ďurko, Anička,

Zuza... Aj my dospeli sme si na to zvykli. Aj prasa si zvyklo, lebo svine sú veľmi inteligentné tvory. Stalo sa jednoducho súčasťou našej domácnosti. Sprvu sme to považovali všetci za ohromnú zábavu. Každý hneď vedel, ak sme povedali: „Choď nachovať Miška alebo Ďurka!“ komu treba zaniest' jedlo. No ako sa priblížili Vianoce, smútok zavládol v rodine. Ani másiara nebol nikto ochotný volať. Veď zabíjať nášho člena rodiny? A najhoršie bolo, že nikto potom nechcel jesť ani klo-básky a jaternice z Miška. Nuž, môj známy to vyriešil geniálne. On dal hneď na začiatku, keď doviezol domov odstavča, prasaťu meno nejakého vojnového

zločincina. Tak sa u nich postupne choval Mengele, Hitler, Stalin... I zabíjačka sa vlastne stala vykonaním spravodlivosti. Ja som si tento zvyk osvojil aj pri iných príležitostiach. Menom vojnového zločincina K. H. Franka som nazval napríklad vianočného kapra. Lebo jeho zabíjanie bolo pred Štedrým večerom mojou úlohou.

Nuž, vzácní priatelia, na každý problém sa dá vymyslieť nejaký figel. Len neslobodno stratiť pri tom dôstojnosť. V Českej republike majú v súčasnosti premiéra, ktorý, mimochodom, je pôvodom Slovák. Pracovitý, snaživý človek a nesmierne bohatý, miliardár. Nevedno, kde zbohatol, ako, nie je to ani mojím zámerom pátrať po týchto záležitostiach. Spočiatku mal dotýčný predstaviteľ veľikánsku popularitu, ktorá postupne upadala. Namiesto bývalej slávy v poslednom čase nepočuješ o ňom slova pekného: zlodej, podvodník, eštbák, nič nové pod slnkom – ako u nás. Najradšej by ho podaktorí aj s jeho Bocianím hniezdom vopchali do basy. Len si predstavte, môj sused na Morave tento rok chová doma sviňu, tiež ju musel nahlásiť, lebo aj v Čechách najnovšie treba každé prasa hlásiť, ale na úrade ho nechceli zaevidovať, lebo ho nazval podľa ministerského predsedu...

Prvý priamy ozbrojený konflikt Ruska a Ukrajiny v Kerčskom prielive

Kto ukazuje svaly – Porošenko alebo Putin?

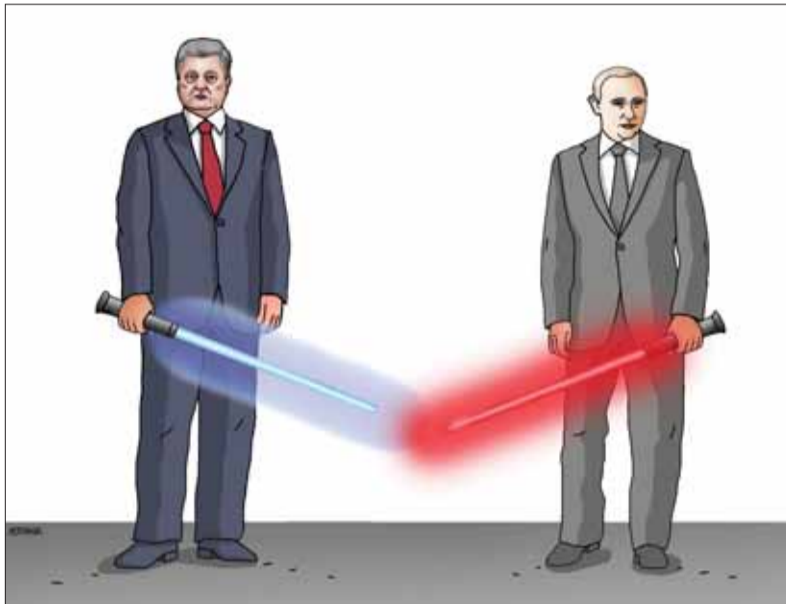
Dušan D. KERNÝ – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Od prevratných majdanovských zmien v susednej Ukrajine v roku 2014 sme sa stali svedkami prvej priamej ozbrojenej zrážky, prvého priameho vojenského konfliktu Ukrajiny a Ruskej federácie. Sme svedkami nielen novej krízy, ale aj zmenených možností, veď ide o prvé vyhlásenie vojnového stavu v európskom štáte po roku 1989.

Ukrajina nevyhlásila vojnový stav ani v prípade odčlenenia Krymu a ani počas ostrých, niekoľko rokov trvajúcich bojov svojej armády v Donbase. V úzkom Kerčskom prielive došlo k zrážke vojnových lodí Ruska a Ukrajiny, na palube boli príslušníci ukrajinskej tajnej služby, ruské pohraničné námorníctvo lode a posádky zajalo a postavilo pred súd. Kým sa bude vyjasňovať, čo sa vlastne stalo, kým sa zorientujeme v dvoch tvrdeniach, ktoré nemôžu byť rozdielnejšie ako tvrdenia z Kyjeva a tvrdenia z Moskvy, pozrime sa na následky.

■ HROZÍ VOJNA?

Ukrajinský parlament – Verchovna Rada, odhlasoval tridsaťdňový mimoriadny vojnový stav v hraničných oblastiach s poukazom na narastajúcu ruskú vojenskú prítomnosť pri svojich hraniciach. Incident v Kerčskom prielive bol podľa prezidenta Porošenka len predzvesťou hrozby naozajstnej vojny. Ten, kto sleduje vysokú školu politických intríg na pôde ukrajinského parlamentu od oranžovej revolúcie v roku 2003/2004, nebol prekvapený ďalšou lekciami univerzity ukrajinského parlamentarizmu v priamom prenose s novým obohatením slovníka nadávok. Neobľúbenosť prezidenta a nevieru v jeho argumenty sa prejavila v tom, že zo 450-členného parlamentu hlasovalo za vojnový stav len 276 poslancov. Zároveň prezidentovi parlament dal namiesto požadovaných šesťdesiat dní výnimočného stavu len tridsať. Pravda s možnosťou predĺženia. A po nesúhlasu parlamentu vojnový stav neplatí v celej Ukrajine, ale len v desiatich oblastiach. Hádky v ukrajinskom parlamente

sú predohrou toho, čo sa bude diať o tridsať dní a kto z prezidentských kandidátov z toho vyťaží najviac. Ukrajina je pred prezidentskými voľbami.

■ KTO PROVOKUJE?

Reakcia ukrajinskej diplomacie sa dá čítať napríklad z vystúpenia ukrajinského veľvyslancu v nemeckom verejnoprávnom rozhlas. Volá po ďalších sankciách proti Rusku, navrhuje vyslať nemecké vojnové námorníctvo do oblasti a pohroziť Rusku, že v hre je aj obmedzenie či hrozba zastavenia jeho exportu plynu a ropy do Európy. K tomu sa drží požiadavka zmraziť stavbu priameho plynovodu Severný prúd 2 z Ruska do Nemecka, ktorý obchádza Ukrajinu.

Ukrajinský diplomat hovorí v súzvu s americkým špičkovým

znalcom pomerov a bývalým veľvyslancom USA v Moskve Alexandrom Wershbovom. Ten sa vyslovil za vyslanie lodí NATO do oblasti, za sankcie proti nejakej veľkej ruskej banke, napríklad banke Gazpromu či najväčšej ruskej banke pre zahraničný obchod, a za zastavenie plynovodu Severný prúd 2.

Po znížení napätia, po deeskalácii volajú mnohí, ale od prvých chvíľ sa v médiách a vo väčšine politických kruhov nepochybuje, že na vine je Rusko, že Rusko je agresor a osobnú zodpovednosť nesie prezident V. V. Putin. Pozoruhodné je však to, že to všetko odznelo v prvých hodinách, keď ešte nebolo jasné, čo presne sa vlastne udialo, nebolo to vyšetrené. Otázka je – zaviesť sankcie proti Rusku po vyšetrení, kto je vinný, lebo zaviesť sankcie bez ohľadu na

výsledky medzinárodného nezávislého vyšetrovania?

Druhá otázka je: Čo sme vlastne dosiahli vo vzťahoch s Ruskom a k Ruskej federácii zavedením a stupňovaním doterajších sankcií? Máme nejaký účinný mechanizmus krízového riešenia konfliktov? Máme účinnú platformu komunikácie s Ruskou federáciou na úrovni Európskej únie a najmä Severoatlantickej aliancie NATO?

Tu ide nielen o naše národné záujmy, ale najmä o kľúčovú spojeneckú zodpovednosť – a tou je vojensky a spravodajsky prispieť kvalitou svojej schopnosti k čo najlepšiemu poznaniu pomerov v oblasti tak, aby to prispelo k vytváraniu spoločnej spojeneckej bezpečnosti. Pridať sa bez rozmyslu k propagande vojnového stavu nie je riešenie.

■ RUSKÁ REAKCIA

Rusi nepopierajú, že majú s Ukrajinou od roku 2003 dohodu o plavbe Kerčským prielivom, ktorý je dôležitý pre priemyselné oblasti Ukrajiny, osobitne v oblasti Mariopolu; ten sa ubránil v roku 2014 pred odčlenením od Ukrajiny. V Kerčskom prielive bolo len tento rok šesť incidentov s účasťou ukrajinských lodí. Osobitne od postavenia mnohomiľardovej konštrukcie viacúčelového cestného a železničného mosta, najnovšej unikátnej európskej technickej stavby, sa lode registrujú a plavia na základe vopred udeleného súhlasu. Aj tí, čo sa nestotožňujú s vyhlásením ministra zahraničných vecí Ruskej federácie S. Lavrova, jedného z najskúsenejších európskych diplomatov, že z ukrajinskej strany išlo o jasnú provokáciu, ktorá sa odohrala navyše v tej časti vód, ktoré boli vždy ruské, či podobného vyhlásenia prezidenta Putina, nemajú zodpovedanú zásadnú otázku. Tá znie: Čo robili a čo očakávali hneď tri ukrajinské vojenské lode bez predbežného súhlasu v prielive, kde boli takisto po zuby ozbrojené lode ruskej pohraničnej stráže, ktoré od začiatku stavby a najmä po dokončení mosta denne prechádzajú cvičeniami a psychologickou prípravou, že žijú vo svete nepretržitých teroristických útokov.

GLOSA

Každú krajinu charakterizujú mnohé symboly, znaky, ktoré sa delia podľa dôležitosti a funkcie v kultúrnej identite toho-ktorého národa. Samozrejme, v pomyselných hierarchiách symbolov konkrétneho národa sú na prvom mieste zástava, znak a hymna. Existuje však aj celý rad iných charakteristických znakov. Niektoré už berieme ako takpovediac stále prívlastky, a tak keď sa povie „krajinu galského kohúta“, každý má hneď pred očami Francúzsko, pyramídy sú zasa pevne spojené s Egyptom a býcie zápasy so Španielskom. Ako z tohto hľadiska vyzerá Slovensko? Takým archetypálnym znakom sú pre nás napríklad Tatry, z vrchov konkrétne Kriváň a z riek sa tej počty dostalo najmä Dunaju a Váhu, ktoré sa dostali aj do básní už od čias štúrovcov.

Symboly Slovenska

Mimochodom, boli to práve štúrovskí buditelia, básnici, prozaici a rodolubovia, ktorí stáli pri zrode slovenskej symboliky. Tak sa medzi symboly našej krajiny dostal aj bojovník Juraj Jánošík, s ktorým sú teraz problémy v ankete RTVS o Najväčšieho Slováka. Keď už hovoríme o osobnostiach, tak azda najviac evokujú Slovensko tváre Štúra a Štefánika. S Dubčekom už majú niektorí ľudia problémy, nehovoriac o Andrejovi Hlinkovi, a duchom veľkých Slováci, ako napríklad Hodža, Hurban, Bernolák a ďalší, patria takpovediac do druhého sledu všeobecne vnímaných ikonických dejateľov.

Vnímanie spomínaných symbolov, znakov a archetypov je u nás často podmienené postojom médií, ktoré popravde líniu národnej hrdoosti priveľmi nepodporujú. Na jednej strane je prílišný purizmus na škodu, na strane druhej otvorenú benevolentnosť radi zneužívajú obhajcovia myšlienky, že národné štáty sú v súčasnej Európe prežitok. Príkladom na otvorený postoj je vznik kaviarní pod značkou Shtoor – teda Štúr. Na jednej strane to môžeme brať ako parazitovanie na mene nášho veľkého národného buditeľa, na strane druhej pri pozornejšom pohľade však môžeme tento počin brať ako recesistickú snahu priblížiť štúrovské obdobie domácim a najmä zahraničným návštevníkom. Evidentne je tu použitie symboliky na hrane, no pri bližšom pohľade návštevník i nezaufatý pozorovateľ konštatuje, že daná „provokácia“ bola pripravená v dobrom úmysle. Čo však v dobrom úmysle zdaleka nie je, sú cielené úpravy a zneužitie slovenských symbolov. Zdalo by sa, že diskusia, ktorá vznikla okolo upraveného štátneho znaku na dresoch našej hokejovej reprezentácie, bola zbytočne emocionálna. Opak je však pravda! Podobnými, akokože umeleckými interpretáciami sa to začína a končí tým, čo predviedli istí smutne známi umelci z Košíc. Jeden z nich sa nechal „hrdin-sky“ vyfotografovať v tričku, na ktorom bol štátny znak súčasťou vulgárneho obrazca, čo zrejme spĺňalo kritériá na trestný čin hanobenia štátnych symbolov. Napočudovanie, mainstreamová tlač bola ticho...

Maroš M. BANČEJ

Po stáročiach zápasov a bojov má slovenský národ svoj vlastný štát

Slovenská cesta – vzor pre iné národy sveta

Redakcia SNN – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Redakcia SNN sa rozhodla spracovať a uverejniť aktuálnu výzvu Združenia slovenskej inteligencie a zakladateľov štátu. Tohtoročné, z českej strany až bombastické, na Slovensku menej než vlašné oslavy stého výročia jednostranného vyhlásenia (28. 10. 1918) a faktického vzniku (30. 10. 1918) Česko-Slovenska ako štátu (I' étatTchéco – Slovaquie) a deväťdesiateho ôsmeho výročia vzniku unitárnej Československej republiky (29. 2. 1920), keď po zbavení politického vplyvu a neskôr aj úplnom odstránení gen. Dr. Milana Rastislava Štefánika sa pôvodne dohodnutý spoločný štát Slovákov a Čechov dostal pod českú nadvládu, nás núti zamyslieť sa nad historickou skúsenosťou, ktorú Slováci ako národ prežili, aké z toho vyplýva pre nás poučenie a ktoré hodnoty sú pre ľudsky dôstojný, plnohodnotný a úspešný život národa rozhodujúce.

Býva civilizovaným zvykom, že vznik vlastného štátu si každé spoločenstvo uctieva a slávi ako najvýznamnejší milník svojho vývoja. Ani Slováci nie sú a nesmú byť výnimkou! Naši priami a bezprostrední predkovia Sloveni ako starí Slováci mali už v dávnych dobách rôzne podoby vlastnej štátnosti. V roku 623 vytvorili Samovu ríšu, na ktorú začiatkom IX. storočia prirodzene nadviazalo nitrianske Pribrinovo kniežatstvo. Tento slovenský štátotvorný proces vyvrcholil Rastislavovým kráľovstvom a Svätoplukovou ríšou, ktoré aktívne ovplyvňovali európske dejiny až do X. storočia. Tieto dnes už nespochybniteľné vedecké fakty si zaslúžia náležitú úctu, ale aj najvyššiu starostlivosť a ochranu.

Po stáročiach zápasov a bojov si slovenský národ obnovil svoju štátnu samostatnosť až v XX. storočí. Prvý raz 14. marca 1939 a druhý raz 1. januára 1993 ako „zvrchovaný, demokratický a právny štát“. Tento významný dátum, ale najmä mierový, kultúrny a ústavný

spôsob vytvorenia súčasnej Slovenskej republiky si získal uznanie celého kultúrneho sveta a táto naša „Slovenská cesta“ sa stala vzorom aj pre iné národy, ako získať národnú slobodu a stať sa rovnoprávnym a rešpektovaným subjektom medzinárodného práva.

■ HANOBENIE NÁRODA

Táto skutočnosť zaväzuje nielen nás ako generáciu spolutvorcov najzásadnejšej premeny slovenského národa v novodobých dejinách – premeny dlhodobého neslobodného objektu cudzích záujmov na slobodný, zvrchovaný a rovnoprávny subjekt medzinárodného práva a nezastupiteľného tvorca vlastných dejín a kultúry, ale aj všetky nasledujúce slovenské generácie!

Z tohto, ale aj ďalších závažných dôvodov – napríklad pre stupňujúce sa verejné osočovanie a hanobenie slovenského národa a jeho veľkých osobností – žiadame predstaviteľov Slovenskej republiky, aby prijali zákon na ochranu slovenskej štátnosti

a jej symbolov, ktorý by mal zabrániť dosiaľ beztrestným útokom na slovenskú štátnosť a významné osobnosti slovenských dejín, ktoré sa zaslúžili o slovenský národ a štát. Keď chránime zákonmi významné krajinárske symboly, rastliny a živočíchy pred svojvoľným nekultúrnym a zločinným konaním, musíme dokázať chrániť aj najvýznamnejšiu hodnotu nášho národa, ktorý o ňu stáročia bojoval a jej vytvorením naplnil zmysel slovenských dejín!

■ NESPOKOJNÝ KONZUL

V podobnom duchu verejne vyzval slovenských ústavných činiteľov aj generálny konzul SR v Kanade profesor Ludovít Zanzotto. Z jeho listu vyberáme: Ako dlhoročný honorárny a generálny konzul Slovenskej republiky v Kanade a člen slovenskej komunity v Kanade dovoľujem si vyjadriť vážne znepokojenie nad zásahmi do štátnej symboliky Slovenskej republiky v súvislosti s novým označením

oficiálnej slovenskej hokejovej reprezentácie. Slovenský znak vnímame v Kanade nielen ako oficiálny štátny znak Slovenskej republiky, no tiež ako slovenský národný symbol, ktorým sa identifikujeme, vyjadrujeme ním svoje slovenské korene a svoju trvalú spätosť so Slovenskou republikou. Najstaršie a najväčšie noviny kanadských Slovákov – Kanadský Slováč – na svojej titulnej strane niesli a nesú slovenský štátny znak tak, ako ho poznáme, a to i v dobách, keď Slovensku bola komunistickým režimom nanútená neslávne známa „živánska pod Kriváňom“. S o to väčším zdesením a pohoršením sa dozvedáme o znaku slovenskej hokejovej reprezentácie: v novom znaku zobrazený nevhodne dosekaný a zmračený dvojité kríž na čepeliach hokejok namiesto vrchov vnímam ja i široký okruh mojich známych nielen ako urážku nášho štátneho a národného znaku, no tiež ako urážku kresťanského symbolu. Aj takto si teda my Slováci vážime národné symboly...

NA MARGO

Ponáška na známe Mor ho! od Sama Chalupku sa objavila po auguste 1968 v dnes už kultovom časopise *Mladá tvorba*, ktorý onedlho po „návšteve vojsk“ bratských socialistických štátov zanikol. Normalizácia zúrila ako stredoveký mor a humor bol veľmi ošemetným žánrom, veď heslo „Humor ho!“ nepriamo vyzývalo ľudí, aby, keď už nemôžu ináč, aspoň vtípom reagovali na tragickú situáciu.

Humor ho!

Ani to však nebolo zďaleka bezpečné. Na sklonku Pražskej jari, teda v roku 1969, vyšla kniha Jána Kalinu 1000 a jeden vtíp a vzápätí bola zakázaná, nepredané výtlačky stiahnuté a zošrotované, no a autor neskôr odsúdený a na pár mesiacov uväznený pod vymyslenou zámenkou. Ľuďom bolo jasné, že to s humorom netreba preháňať. Ale taká úroda politických vtípov, aká vznikla za normalizácie, ešte v našej spoločnosti nebola. Oficiálny humor išiel inou cestou. Rôzne estrády či televízny program *Vtipnejší vyhráva* boli učesanými, viac či menej vtípnymi formami „povoleného humoru“, rovnako ako slávny rozhlasový Maratón z Košického štúdia. Lasicu a Satinského vrchnosť upratala, no a humoristický časopis *Roháč* bol pod bdelým dohľadom cenzúry. Občas sa podarilo niečo humoristicky traskavé prepašovať medzi ľudí divadelníkom. Azda najlepšie to vedelo Radošinske náivné divadlo, ktoré si už vtedy začalo budovať svoj zaslúžený kultový status, ktorý mu vydržal dodnes. Ich slávny Jánošík je dodnes legendárnou ukážkou vtedajšieho kvalitného humoru, aj keď som presvedčený, že dnešní mladí ľudia už nemôžu pochopiť niektoré asociácie, ktoré sme my ako študenti mali pri tomto predstavení koncom sedemdesiatych rokov. Človek sa však potrebuje smiať a zabávať, a tak túto úlohu prebral vtedy film. Najmä české komédie režiséra Václava Vorlíčka ako *Dívka na košťeti* alebo *Což takhle dát si špenát* spofahlyvo zabávali obyvateľstvo, ktoré netušilo, že záver deväťdesiatych rokov priniesie so sebou dejinnú zmenu. Prišiel november 1989 a náhle bolo všetko dovolené. V novinových stánkoch pribudla záľaha časopisov s obnaženými ženami, no paradoxne zmizli tie humoristické. Čo ostalo, venovalo sa skôr humoru „podpásovému“, teda od pása nižšie. Filmové komédie sa síce nakrúcali, ale zďaleka nedosiahli čo i len náznak rovnocennosti s *Jakubiskovou Neverou* po slovensky. Ani televízie sa nejako zvlášť nevyťahli. Nastupujúca vlna takzvaných sitkomov, odkukaná z americkej produkcie, bola striedavo vtípná a striedavo lacno zábavná, ba až trápna. Ale predsa len sa ten náš humor slovenský držal ako-tak pri živote. Lenže teraz na neho čiha nebezpečenstvo zvané „korektnosť“. Niektoré témy a skupiny ľudí začínajú byť chránené viac ako medvede v *Tatrách*. Nedajbože zavtipkovať na ich adresu. Ľaká ma pomyslenie na to, že sa tieto chránené entity premožia rovnako ako spomínané medvede.

Marek DANKO

Básnik, humorista a publicista Benjamín ŠKREKO miluje Slovensko a dobrých ľudí Ľudia, menej zväd, sporov a nenávisti!

Zhovárал sa: Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Pri mene Benjamín ŠKREKO sa najmä staršej generácii vynorí v pamäti humoristický časopis *Roháč*. Tí mladší si spomenú na množstvo rozhlasových kabaretov, pásiem a scénok, povedzme v legendárnej humoristickej relácii *Košického štúdia Slovenského rozhlasu Maratón*. Ale je tu aj čoraz väčšia skupina milovníkov poézie, ktorá si Benjamína Škreka spája s básňami. Často ironickými, ale v každom prípade hlboko ľudskými, takými, ako je celá tvorba tohto rodáka z Trnavy. Humoristu, básnika a pohotového publicistu, ktorý sa vždy snažil obhajovať to pozitívne a krásne v ľuďoch, ktoré sa nám v dnešnom turbulentnom svete tak ľahko stráca.

• Keď sa dnes povie humor, väčšine ľudí, najmä mladšej generácii, pravdepodobne prídu na um televízne sitkomy. Od *Susedov až po Hornú Dolnú*. Ako sa na tento žánr pozeráš ty?

Ja sa na tento žánr radšej takmer nepozieram, lebo ho okamžite musím porovnávať s americkými a anglickými sitkomami, a je mi smutno. Ale preč s vtípkovaním, otázka sa týkala môjho vzťahu k sitkomom ako takým a ten je v zásade pozitívny. Musím sa však naladiť na čo najnižšiu úroveň humoru, kam patrí otravné naťahovanie nedorozumení, zámena osôb, žartovný alkoholizmus, neukožený sex, snové pasáže, duševné poruchy, žranie a vylučovanie, tupé konanie vyššie postavených osôb vrátane svokier, šéfov a ministrov, rozličné faux pas, pády detí zo skrine a havárie tankerov...

• Televízia nedávno odštartovala seriál *Ministri*. Po dlhšom čase je tu ambícia dostať na obrazovky politickú satiru. Keď sa po tomto žánri poobzeráme, narazíme na mená ako Ján Snopko či Stano Radič. Nastalo vzkriesenie politickej satiry a humoru? Existuje hranica medzi spoločenskou a politickou „objednávkou“ v prípade humoru?

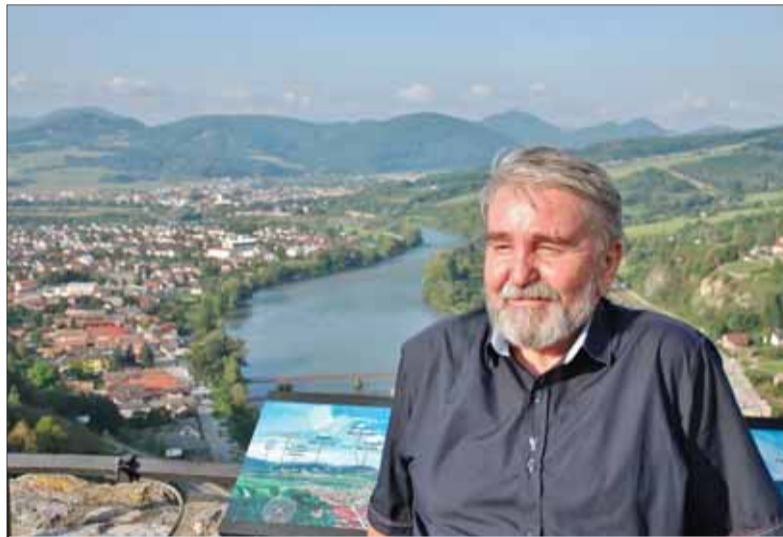
Každý typ relácie je odpoveďou na spoločenskú objednávku, veď úspešnosť televízií má jediné kritérium, a to sledovanosť. Hľad ľudí po humore je obrovský a dobré čísla je dobrá reklama a dobré peniaze. To platí aj o politickej satire; nikto ju nebude uvádzať len z lásky k demokracii a ako nástroj boja proti negatívnym spoločenským javom. Snopko, Radič a celá ich partia priťahovali za oných čias k obrazkám celej rodiny, lebo namiesto nás stíhali masky arogancie a moci a satiru geniálne mixeli s humorom. Psychické uvoľnenie, triumfálny výsmech hlúposti a do tretice čistá radosť z komédie – to je tovar, za ktorú sú ľudia ochotní platiť zlatom, striebrom a diamantami. No a zmienení *Ministri*? Očividne sú inšpirovaní anglickým sitkomom *Iste*, pán minister spreď vyše troch desaťročí, ale namiesto espritu a inteligencie budujú situácie a charakterky na hlúposti postáv a hnuse. Ale možno to tak aj má byť. Sledovanosť je diabol.

• Mimo chodom, keď sme už začali skloňovať slovičko humor. Niektorí teoretici ho rozdeľujú na ľudový humor a humor intelektuálny. Rozdeľuješ aj ty humor podľa žánrov? Je tu šanca, že by sa zopakoval fenomén *Lasicu – Satinský*?

Ak si chcem zahasiť smäd, je mi jedno, z akého zdroja voda pochádza, najmä aby bola čistá. Takisto vnímam i smäd po humore, ktorý je sprievodným znakom evolúcie ako dýchanie alebo rozmnožovanie. Aj pri humore mi záleží iba na jeho kvalite, bez ohľadu na to, či pochádza z dedinskej studne, alebo z točky v kaviarni *Grand*. Veď ani veľkí operní speváci nedelia hudbu na vážnu, zábavnú a folklórnu, ale iba na zlú a dobrú. Preto *Lasicovi* so *Satinským* nedávam snobskú nálepku intelektuálov, čo by ich síce odstrihlo od podpásového humoru, ale nebola by to pravda. A čo taký

Štepa. Zomierajúci starý Jánošík v jeho hre *Jáánošíik* hovorí, že už „mosí íť“, ale najprv ešte „mosí íť“. Ľudia sa na tom rehocujú už vyše päťdesiat rokov, intelektuál-neintelektuál. Hlavné je, že ani Štepkova, ani *Lasicova* tvorba nie je o h...e.

• Pochádzaš z *Hrnčiaroviec nad Parnou*, teda z predmestia „Slovenského Ríma“ – Trnavy.

Humorista, básnik, pohotový glosátor a publicista Benjamín ŠKREKO sa od prvých sentencií v časopise *Roháč* usiloval obhajovať to pozitívnejšie v našom živote a prarierovať, čo ho kazilo.

Si zároveň známy aj ako veľký trnavský lokálpatriot. Čím ťa toto mesto natoľko fascinuje, že si mu venoval dokonca aj zberku sonetov?

Hrnčiarovce boli od svojho vzniku poddanskou obcou Trnavy a slúžili jej ako zásobáreň ovocia a zeleniny. Veľmi sa mi páči, že vždy vedeli s mešťanmi vybabrať. Napríklad keď radnica *Malého Ríma* zaviedla portálnu daň, susedské rodiny *Hrnčiarovčanov* si postavili od ulice jednu spoločnú portu (bránu) a bol aj vlk najedený, aj kozy celé. V histórii sa dedina s mestom viackrát spájali a oddeľovali, takže moje srdce patrí obom. No, Trnave trochu viac, veď si to za svoje postavenie v histórii a kultúre Slovenska aj zaslúži.

• Roky sa tvoja profesionálna kariéra spájala s časopisom *Roháč*. Čím to je, že dnes na Slovensku neexistuje kvalitný humoristický časopis? Vraj sú obavy, že by sa neuzivil. Ale veď ľudia sa chcú smiať!

Vždy sa chceli, o čom svedčí aj priemerný týždenný náklad *Roháča* stodvadsaťtisíc výtlačkov, ale dnes by z toho nevyšiel. Ako rodinný časopis by bol mizerným nosičom reklamy, veď koho by firmy oslovovali ako cieľovú skupinu? Nechcem menovať, ale prežiť môže iba humoristické periodikum s tou najlacnejšou typografiou a vyrábané v majiteľovom byte pomocou veľkých nožnic.

• Oboch nás v istom období života spájalo pôsobenie v Slovenskom rozhlase. Ako sa pozeráš s odstupom času na toto obdobie? A aký máš dnes vzťah k verejnoprávny mediám, teda k rádiu a televízii?

Pre rozhlas som robil ako externista okolo dvadsaťpäť rokov. Začínal som scénkami pre *Variácie* s redaktormi *Guldanom*, *Markovičom* a *Štepkom*, písal som

do *banskobystrického Sobotníka*, *košického Maratónu*, postupne som rozšíril diapazón o kabarety a hry pre všetky vekové kategórie. V úspešnej hre *Veľká noc* a veľký deň pre štúdio *Banská Bystrica* mi hral hlavnú úlohu mladý *Marián Geišberg* z *martinského divadla*... Ach, jaj. Prežil som s rádiom krásne časy aj s cenami z rozličných súťaží, naposledy to bola *Hlavná cena* za

bák, koľko toho o sebe utají, takže vo výhovorkách som bol asi stále dobrý. No ale objektívne, tuším naozaj som, ako sa v dotazníkoch hovorí, v kolektíve obľúbený, ibaže to nie je výsledok môjho rozhodnutia či cieľavedomého úsilia. Takto vníma bezprostredné okolie všetkých nás sedem súrodencov, čiže slušnosť, ochota, nápomocnosť je nepochybne hodnota, ktorú nám zabalili do života naši drahí rodičia. Predovšetkým som sa od nich naučil veľkej skromnosti, ba nehanbím sa povedať, že patrí medzi troch najskromnejších Slovákov na svete.

• Čochvíľa sa rozlúčime s rokom 2018. Aký bol pre Benjamína Škreka a čo očakáva básnik a humorista Benjamín Škreko od roku 2019?

Celoslovensky to bol krutý rok. Ako občan aj starý novinár sa nemôžem zmieriť s vraždami *Jána Kuciaka* a *Martiny Kušnírovej* ani s temnými pozadím týchto zločinov. Ale inak ma teší dobré postavenie Slovenska v rodine európskych štátov aj solídne vyhliadky našej ekonomiky. Dobré mi padlo, že si ma označil ako básnika a humoristu. V tejto dvojitej role sa cítim dobre. Humor je kúpeľ pre dušu a poézia thajská masáž mysle. Dúfam, že mi budú spríjemňovať život ešte mnoho rokov. Patrim medzi šťastlivcov, ktorí ani na dôchodku nevedia, čo je to nuda. Čítam, píšem, milujem rodinu, sestrim sa a brátam s priateľmi od kultúry, kosím trávu, sadím stromy, chodím po špičkách okolo staručkého psička, reparujem bicykle, túlam sa po chotári, a keď je škaredo, pečiem a varím. Len ma trápi, že mi moja drahá stále skraca retiazku, lebo sa o mňa bojí. Nuž, ale také trápenie je na druhej strane príjemné, lebo to možno znamená, že ma má aj po vyše polstoročí od prvého bozku stále rada. No, veď uvidíme, čo mi dá na budúci rok v apríli k sedemdesiatke.

• Predsavzatia radšej vynecháme, ale vinše nie. Čo by si rád zavinšoval svojej Trnave do nového roka a čo Slovensku, teda buďme konkrétni, všetkým ľuďom dobrej vôle?

Predsavzatia pokojne vynechajme, ale z iného dôvodu, než je zvyčajné následné zlyhanie a strata sebaúcty. Ja si totiž ani veľmi nemám čo zásadne predsavziať, pretože už štvrtý rok nepijem a piaty nefajčím. Ani neviem, kde som na to zobrať silu, ale srdečne ju žičím všetkým svojim spoluobčanom, ktorí chápú, prečo áno, ale nevedia ako na to. A vinš Slovensku? Bože-môj, od strkanice pred hypermarketom až po najvyššiu politiku – ľudia, menej nenávisti! Hlavne pre ňu, pre tie typické našské spory o brázdú ma veľmo srdce bolí...

Benjamínovi Škrekovi vyjde v najbližších dňoch vo vydavateľstve *Pars Artem* zberka básní pod názvom *Kam z kanapy*. Malú ukážku berte ako bodku za týmto rozhovorom.

Rýmovačka o nikotíne

Rád si v krčme posedím,
neznesiem však v nose dym.
Keď ma lízne nikotín,
normálne sa vykotím.

Za našu i vašu svobodu – sovietske disidentské hnutie a Dubčekova jar Zaslúžia si našu pozornosť a úctu

Beáta KATREBOVÁ BLEHOVÁ – Foto: zdroj internet

Aleksander Tvardovskij, legendárny vydavateľ významného ruského literárneho časopisu Novyj mir, si v súvislosti s manifestom 2000 slov poznamenal v júli 1968 do denníka nasledovne: „Podobný list, ktorý by sa vzťahoval na našu situáciu, by som tiež podpísal. A napísal by som to ešte výstižnejšie.“ Tvardovskij privítal reformný proces vo vtedajšom Česko-Slovensku pod vedením Alexandra Dubčeka a mimoriadne ocenil, že slovenskí a českí reformní komunisti sa dokázali postaviť sovietskemu vedeniu a obhajovať vlastný politický kurz.

Počas „horúceho leta“, keď sa československo-sovietske vzťahy mimoriadne vyhrotili, na svojej dači v blízkosti Moskvy Tvardovskij intenzívne počúval správy zahraničných vysielateľov, ako boli Rádio Liberty, Rádio Slobodná Európa a BBC, aby sa čo najviac dozvedel o situácii v Česko-Slovensku. Tvardovskij, ktorý sa nepochybne radil medzi sovietsko-ruskú intelektuálnu elitu v šesťdesiatych rokoch a v novembri 1962 na osobný súhlas Chruščova vydal v prestížnom časopise Novyj mir poviedku dovtedy neznámeho matematika Alexandra Solženicyna Jeden deň Ivana Denisoviča z prostredia gulagu, začiatkom roka 1970 vzdal beznádejný a vyčerpávajúci boj so sovietskou vládou mocou, odstúpil z miesta šéfredaktora a krátko na to zomrel.

■ OSUD MNOHÝCH

Dalo by sa povedať, že jeho osud bol typický pre osudy mnohých „inako-myslajších“, t. j. tých, ktorí počas dlhej Brežnevovej éry mysleli ináč ako rezignovaná väčšina sovietskych občanov a najmä v období Dubčekovej jari dúfali, že ľudská túžba po slobode napokon predsa len zvíťazí. Nestalo sa tak a sovietske disidentské hnutie muselo čeliť novým zostreňm perzekúciám, keď sa za písanie protestov opäť začalo zatýkať, zvýšila sa trestná sadzba odňatia slobody až na pätnásť rokov, preto mnohí politickí väzni zomierali vo väzniciach a mnohí sa ocitli v nútej emigrácii. Následkom týchto tvrdých perzekúčných opatrení v roku 1980 nebol na slobode v Sovietskom zväze jediný sovietský disident.

Keď sa novinár Vladimír Lukin vrátil v auguste 1968 z Prahy do Moskvy, zišla sa v jeho byte početná liberálna intelektuálna elita, ktorá nedočkavo očakávala najnovšie správy o vývoji v Česko-Slovensku. Myšlienky Pražskej jari boli sovietskym intelektuálnym elitám svojím spôsobom oveľa bližšie než politika tzv. Novej ľavice, ktorá podobne na jar 1968 začala na uliciach západnej Európy protestovať. Podľa mienky jedného Moskvočana a svedka parížskych

Na Červenom námestí v Moskve sa aj v súčasnosti zjavujú skupinky odporcov okupácie Česko-Slovenska po dubčekovskom odmaku, najmä v tzv. osmičkových rokoch.

študentských demonštrácií Arkadija Vaksberga francúzska neomarxistická ľavica bola posadnutá „satanistickými silami“ a najmä revolučným násilím, ktoré sovietski liberáli naopak odmietali. V tomto zmysle vyznela aj reakcia známeho atómového fyzika a disidenta Andreja Sacharova na manifest 2000 slov: budúcnosť nie je v revolučnom násilí, ale v pokojnej evolúcii a vo vedecko-technologickom pokroku.

■ ŠOK Z INTERVENČIE

Dubčekova jar znamenala po chruščovovskom odmaku druhú šancu pre hlbokú destalinizáciu sovietskej spoločnosti. Väčšina sovietskych občanov však verila v oprávnenosť vojenskej intervencie, najmä kvôli faktu, že Česko-Slovensko hraničilo so Západným Nemeckom. Reakcia okoloidúcich na protest ôsmich protestujúcich na Červenom námestí bola viac než typická: „Aká intervencia? Do Česko-Slovenska? To sme predsa v 1945 oslobodili, dvestotisíc našich vojakov tam padlo. A teraz zinscenovali protirevolúciu. My ich predsa nemôžeme nechať napospas Američanom.“

■ PROTEST ÔSMICH

Napriek tomuto názoru, ktorý je v Rusku rozšírený dodnes, protesty proti intervencii existovali a zapísali sa červe-

nými písmenami do dejín celého sovietskeho bloku. Existovali sovietski žurnalisti, ktorí v roku 1968 pôsobili v Česko-Slovensku a ktorí odmietli nepravdivo informovať o udalostiach, za čo boli pozbavení svojich novinárskych postov, ako napríklad Vladimír Lukin. Najznámejší z protestov, tzv. protest ôsmich, ktorý sa udial 25. augusta na Červenom námestí, bol sice jediný svojho druhu, bol ale mimoriadne spektakulárny a mal silnú odozvu v západných médiách. Básnik Jevgenij Jevtušenko „plakal slyz oklamaneho idealistu“, keď poslal dva telegramy – jeden Brežnevovi, v ktorom vyjadril nesúhlas s inváziou, a jeden na česko-slovenské veľvyslanectvo v Moskve, v ktorom naopak dal najavo podporu Dubčekovmu vedeniu. Protesty sovietskych občanov existovali už v priebehu Pražskej jari, napríklad generál Grigorenko v otvorenom liste navrhoval obranu Československej armády proti invázii alebo disident Marčenko, ktorý v roku 1986 zomrel v pracovnom lágri odsúdený na dlhoročný trest, poslal otvorený list sovietskym médiám, v ktorom poukázal na panický strach Brežnevovho vedenia z reformier.

■ OSUDY PROTESTUJÚCICH

Osud sovietskych disidentov protestujúcich 25. augusta 1968 s transparentom Za našu i vašu svobodu na historickom mieste Červeného námestia, odkiaľ ruskí cári vyhlasovali vojny a kde sa v stredoveku konali popravy, bol otrasný a dokazoval tvrdosť Brežnevovho režimu proti opozícii. Larisa Bogorazová si ešte pred protestom kúpila dlhé nohavice, pretože počula, že po zaistení sa ženám odoberali pre obavy zo samovraždy pančuchy. Odovzdala kľúče od bytu a psika svojim priateľom a poprosila ich, aby sa postarali o jej syna. V politickom procese, ktorý sa konal 8. októbra 1968, bola odsúdená na štyri roky vyhnanstva v Irkutsku, kde musela ťažko pracovať a po návrate do Moskvy už nedostala kvalifikované miesto, pretože jej odobrili doktorský titul. Mohla pracovať už len ako upratovačka a nočná strážnička.

Viktor Fajnberg, ktorému počas výsluchov vytkli zuby a nesmeli ho preto ukazovať pred médiami, strávil štyri roky na psychiatrickej klinike, v roku 1974 emigroval do Izraela a neskôr do Francúzska.

Natália Gorbanevskaja sa na proteste zúčastnila so svojím trojmesačným synom. Po výsluchu bola síce ihneď prepustená, neskôr ale v smutne známej psychiatrickej klinike Serbskij inštitút jej bola vystavená diagnóza duševnej choroby na schizofréniu. Nútene „liečenie“ jej podlomilo zdravie a v roku 1975 emigrovala do Francúzska.

Vadim Delone strávil takmer tri roky vo vyhnanstve na Sibíri, kde musel napriek problémom so srdcom ťažko pracovať, v roku 1975 emigroval do Francúzska, kde v roku 1983 v mladom veku zomrel.

Konstantin Babickij strávil tri roky vyhnanstva na Kome, po prepustení pracoval naďalej pre disidentské hnutie a zomrel v Moskve v roku 1993.

Pavel Litvinov, vnuk sovietskeho komisára pre zahraničné veci Maxima Litvinova, ktorý na jar 1968 publikoval v samizdate dokumenty o politických procesoch v ZSSR a v januári 1968 bol prepustený z Lomonosovho inštitútu chemickej technológie, bol vyhnaný do nehostinného Burljajcka, kde pracoval ako elektrikár a v marci 1974 bol donútený emigrovať s rodinou do USA.

Vladimira Dremljugu odsúdili na tri roky odňatia slobody a po prepustení v roku 1974 emigroval tiež do USA. Je síce pravda, že politické vyhnanstvo, na ktoré bola väčšina z protestujúcich na Červenom námestí odsúdená, predstavovala v vtedajšie pomery miernejšiu formu perzekúcie, ktorá sa však prejavila či už na zdraví alebo psychike odsúdených. Účastníci protestu, v ktorom vyjadrili solidaritu so Slováckmi a s Čechmi v okupovanom Česko-Slovensku, si právom zaslúžia našu pozornosť a úctu.

Odchod Veľkej Británie z európskeho spoločenstva je spečatený Dohodu aj deklaráciu uzavreli na Katarínu

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Na Katarínu sa v Bruseli uskutočnil ani nie hodinový mimoriadny samit Európskej únie za prítomnosti prezidentov a predsedov vlád jej členských štátov a tiež britskej premiérky Theresy Mayovej. Zvolali ho na schvaľovanie dvoch písomných dokumentov – Dohody o odchode Británie z EÚ a politickej deklarácie o budúcich vzťahoch. Ich obsahom bolo okrem finančných záväzkov ostrovej krajiny, vyplývajúcich z jej doterajšieho členstva v EÚ, vyhovoriť podmienky na uzavretie pre obe strany čo najvýhodnejšej dohody o podmienkach budúcej obchodnej spolupráce.

Podľa vyjadrenia predsedu Európskej rady Donalda Tuska sú závery skončeného samitu potvrdením jednotného a solidárneho prístupu všetkých jeho účastníkov. Na poslednú chvíľu boli vyriešené spory týkajúce sa Gibraltáru tak, aby v budúcnosti bol status tohto zámorského územia, o ktorom britská premiérka už prv vyhlásila, že bol a bude vždy britský, sa stal len vecou Londýna a Madridu. Predtým došlo k dohode o odstránení pevnej hranice medzi Írskou republikou a Severným Írskom bez hraničných kontrol, keďže Írska republika ostane po odchode Británie členským štátom EÚ. Spomínaný dokument potvrdzuje prechodné obdobie do konca roka 2020 s možnosťou predĺženia, a tak už nič nebráni tomu, aby po jeho schválení britskou vládou bol predložený v decembri tohto roku na schválenie britskému parlamentu. Niektorí jeho poslanci sa už k obsahu schváleného dokumentu vyjadrili kriticky, keďže podľa ich názoru nezodpovedá výsledkom referenda. Podľa

vyjadrenia britskej premiérky by prípadné neschválenie v britskom parlamente mohlo znamenať, že k odchodu Británie z EÚ by napokon ani nemuselo prísť.

■ HARMONOGRAM ODCHODU

Britskej premiérke sa upraveným návrhom dohody podarilo presvedčiť jej vládu, že schváleným textom dostane pod kontrolu britské hranice, zákony, tiež financie, ako aj všetko, čo súvisí so zabezpečením doterajšej integrity Spojeného kráľovstva. Tvrdý brexit už teda nie je aktuálna téma; na druhej strane však treba povedať, že európskych a britských politikov ešte čakajú rokovania týkajúce sa britsko-európskeho finančného vyrovnania.

Do roku 2020 by Británia mala ďalej prispievať do európskeho rozpočtu okolo štyridsaťštyri miliárd eur, preto ostatné členské štáty Únie nebudú prispievať ničím navyše. Počas prechodného obdobia by však ostala v jednotnom európskom colnom priestore bez možnosti podieľať sa na

legislatívnom procese Únie, a teda aj hlasovať v európskych inštitúciách. Špekuluje sa o ekonomických dosahoch, ktoré by však v prípade tvrdého brexitu boli určite tvrdšie. Problematika hraničných prekážok medzi oboma írskymi republikami je vyriešená, ako aj v režim niektorých zámorských britských dŕžav. Budeme zvedaví, ako sa

napokon doriešia otázky európskych a britských občanov pracujúcich na opačných kontinentoch vrátane zdravotnej starostlivosti a penzie. Ako to bude fungovať po skončení prechodného obdobia, môžeme iba hádať, keďže po odsúhlasení v britskej vláde a mimoriadnom rokovaní v britskom parlamente čaká spomínaný dokument schválenie v parlamente členských štátov EÚ. Až potom sa na začiatku budúceho roka bude hlasovať aj v Európskom parlamente, v ktorom na schválenie stačí jednoduchá väčšina, a tiež v Európskej rade, kde na schválenie stačia hlasy aspoň dvadsiatich členských štátov, ktoré zastupujú vyše šesťdesiatpäť percent populácie Únie.

Zatiaľ teda nič nenasvedčuje, žeby sa vyhlásilo nové referendum o odchode Británie z EÚ, aj keď sa nedá nikdy vylúčiť, že v krajnom prípade môže k dočasnému oddialeniu dôjsť trebárs z dôvodu, že bude z funkcie odvolaná terajšia britská premiérka. A tak v platnosti ostáva dátum 29. marca 2019, keď po štyridsaťpäťročnom britskom členstve v Únii, sa Británia so spoločenstvom definitívne rozlúči.

■ ROZVODOVÁ ZMLUVA

Oba schválené písomné dokumenty teda odstraňujú riziko tvrdého brexitu a treba povedať, že sú skôr obojstranným kompromisom, ktorý predseda Európskej komisie J. C. Juncker označil za „najlepšie možné“, ale na druhej strane aj smutné. Odchodom Británie sa totiž výrazným spôsobom oslabí vyjednávacia pozícia voči ostatným globálnym hospodárskym veľmociam a z dôvodu nevyjasnených budúcich bilaterálnych vzťahov treba počítať aj s poklesom hospodárneho rastu.

BESEDNICA

Skupine fanatických pakistanských moslimiek sa zezdalo, že nimi nenávidená a opovrhovaná kresťanská suseda čímsi uráža proroka Mohameda, nuž ju ako pravoverné moslimky udali. Proroka Mohameda sa nepatrí urážať, lenže vyšetovanie ukázalo, že k nijakému urážaniu neprišlo a súd kresťanku oslobodil. Problémom súčasného islamu je odmietanie inovačných zásahov a zmierňovacích korektúr do pôvodného odkazu biblického Starého zákona.

Fanatická nenávisť

Podľa viacerých kritických autorov z Európy i USA je Starý zákon priam trilerovka kniha presýtená úkladmi, zradami, vraždami, násilnosťami, surovým kameňovaním „podozrivých“ žien bez objektívneho vyšetovania a preukázania viny. Moslimovia sa cítia byť jediní pravoverní dedičia takýchto ideí a ideálov, pokladajú sa za vzor pre celý svet, sú tak vychovávaní od detstva, odmietajú akúkoľvek novelizáciu aj tých najväčších anachronizmov, prekonaných zvyklostí a tendencií. Všetkých ostatných veriach pokladajú za neveriach, hodných večného zatratenia, ba z rúk moslimov najfanatickejších – hodných likvidácie už tu na zemi. Sú presvedčení o svojej nadradenosti, jedinečnosti a posvätnosti. Tak ako kedysi kresťania v čase krížových výprav šířili svoju vieru ohňom a mečom, šíria ju určité skupiny moslimov, títo ideologickí zajatci 7. storočia nášho letopočtu, ešte aj dnes stínaním hláv. Na uvedenom princípe nič nemeňte skutočnosť, že na tieto náboženské pohľadky môžu sa nalepiť aj niektoré ekonomické a geopolitické ciele.

Z viacerých aspektov je Starý zákon protikladom novozákonných prístupov a odkazov láskavého a spravodlivého rabína Ježiša, v poňatí moslimov jedného z prorokov. Pri každej príležitosti treba zdôrazňovať, že moslimské masy, „moslimská ulica“, ale aj niektorí imámovia (!), berú kruté obrazy zo Starého zákona rigorózne, doslovne, ako aktuálne príkazy do súčasnej svätej vojny. Z hľadiska bigotného dodržiavania aj tých vývojom nesporene prekonaných obrazov a odkazov sa mnohí súčasní moslimovia, najmä tí agresívni, militantní, pokladajú za pravoverných, dôsledných a vzorných božích bojovníkov a verných strážcov i vykonávateľov odkazu Biblie.

Výbušné, fanatizmom ovládané, nenávisťou zmietané pakistanské ulice nedávnych dní, domáhajúce sa verejného obesenia neprávom obvinenej kresťanky, musia byť pre nás výstrahou a ponaučením! Výstrahou a ponaučením o tom, čo by sa mohlo stať, keby u nás štatisticky prevládlo moslimské etnikum. Kritici a odporcovia migračnej záplavy majú pravdu a sú vlastne ochrancovia našej slobody, našich životov, našich občianskych práv, našej budúcnosti. Kto videl v televízii fanatizmom a nenávisťou skrivené tváre tisícov moslimov v pakistanských uliciach, dožadujúcich sa verejného obesenia neprávom obvinenej kresťanky, ten dozaista nebude polemizovať s týmto varovným textom.

Milan KENDA

Pred osemdesiatimi rokmi sa nacistické Nemecko zahryzlo do slovenského územia

Petržalka a Devín pod hákovým krížom

Ivan MRVA – Foto: zdroj internet

Dvanásteho októbra uplynulo osemdesiat rokov odvtedy, čo sa Petržalka stala územím „Tisícročnej ríše“. Našťastie len na šesť a pol roka. Bratislava prišla o svoje prirodzené zázemie s rozlohou asi dvadsaťdva štvorcových kilometrov, asi o osemnásťtisíc obyvateľov, viaceré priemyselné podniky, obľúbený park, populárne reštaurácie Leberfinger a Au Cafe, tiež o veľký futbalový štadión i ďalšie športoviská, ktoré sa tu budovali v predchádzajúcom období. Petržalka, po nemecky Engerau, sa dokonca mala premenovať na Freidorf, teda dedinu slobody...

Nemci si uplatnili nárok na Petržalku ešte na konferencii v Mníchove 30. septembra 1938. Slováci boli prekvapení, lebo Hitler počas sudetskej krízy neustále zdôrazňoval, že Nemecko má prirodzené právo na tie územia, kde žije viac ako polovica obyvateľstva nemeckej národnosti. A to sa Petržalky netýkalo ani zďaleka. Podľa sčítania v roku 1930 tu žilo 7850 Slovákov a Čechov, 3100 Nemcov a 2000 Maďarov. Do roku 1938 pribudlo ešte asi šesťtisíc Slovákov i Čechov.

■ MOST DO RÍŠE

Práve Petržalka zažila po pripojení k Česko-Slovensku v roku 1919 veľký rozvoj. Pred vypuknutím prvej svetovej vojny mala len tritisícpäťsto obyvateľov, v čase jej odtrhnutia takmer šesťnásobne viac. Medzi obyvateľstvom slovenskej i českej národnosti nastalo v prvých októbrových dňoch veľké znepokojenie. Mnohí sa usilovali ešte rýchlo predať svoje domčeky, vybudované zväčša vďaka pôžičkám, a presťahovať sa na Slovensko, iní vyčkávali, ako zabratie

MEMOÁRE

dopadne. Miestni Nemci sa tešili, lebo si predstavovali, že ich čaká skvelá budúcnosť. Rýchlo však vytriezveli.

Petržalka bola od Bratislavy veľmi závislá. Z bratislavskej elektrárne ju zásobovali elektrinou, z mesta sem denne dovážali potraviny. Tie boli oveľa lacnejšie ako v ríši. Veľa jej obyvateľov denne dochádzalo do mesta za prácou, no i mnoho Bratislavčanov si našlo prácu v petržalskej Matadorky.

Keď nemecké vojsko 12. októbra Petržalku obsadilo, Štefánikov most, ktorý bol jediným spojením mesta s pravým brehom Dunaja, dočasne uzavreli. A nastal chaos. Orgány oboch štátov napokon dohodli malý pohraničný styk a Petržalčania zamestnaní v Bratislave dostali osobitné preukazy a mohli bez obmedzenia prichádzať na Slovensko. Rovnaké doklady vydali aj zamestnancom Matadorky, ktorí bývali v meste. Akákoľvek doprava cez most zostala na dlhý čas prerušená, ba ani česko-slovenskí občania s platným pasom nemohli vstúpiť na novonadobudnuté nemecké územie. Denne však prechádzalo oboma smermi viac ako tritisíc ľudí a s nimi aj stovky demobilizovaných česko-slovenských vojakov nemeckej národnosti, ktorí boli zväčša umiestnení na Slovensku a vracali sa do svojich domovov v Sudetách. Keďže v súvislosti so spomínanými udalosťami bolo mnoho Čechov zo sudetskej oblasti vyhnaných, českého obyvateľstva sa zmocnilo rozhorčenie a dali to Nemcom aj pocítiť. Títo demobilizovaní Nemci si chceli ušetriť problémy pri návrate domov, a tak radšej volili cestu cez Bratislavu a ríšske územie.

■ KATZE MUSS WECK...

Dvadsaťdruhého októbra 1938 celkom nečakane navštívil Petržalku Adolf Hitler v sprievode Hermanna Göringa s početným štábom. Keďže úrady dostali správu o jeho príchode len v ráňajších hodinách, privítanie najvyšších nacistických predstaviteľov sa nepodarilo zaranžovať s dostatočnou pompou. Narychlo povyhánali iba školákov, zmobilizovali vojsko a úradníkov a tiež niekoľko stoviek robotníkov z Matadorky. Keď sa aj v Bratislave rozšírila zvesť, že Hitler je v Petržalke, na nábreží v blízkosti Štefánikovej sochy sa zhromaždili hlúčky bratislavských Nemcov, ktorí začali skandovať: „Lieber Führer, mach uns frei von der armen Tschoslowakei!“ (Milý vodca náš, oslobod' nás z úbohého Česko-Sloven-

Pôvodný hraničný kameň medzi „Tisícročnou ríšou“ a Slovenskom... Zostal ako jediný svedok tých čias.

Adolf Hitler (vpravo) si prezerá obranné zariadenia a bunkre čsl. armády na terajšej Kopčianskej ulici v Petržalke

Adolf Hitler v sprievode nacistických pohlavárov si z petržalského brehu prezerá Bratislavu

ska). Hitlera, pozorujúceho bratislavské nábrežie ďalekohľadom, upútala len nedávno dostavaná socha Štefánika a údajne sa pýtal svojich sprievodcov: „Čože je to tam za kominára? Nieкто mu odpovedal, že je to slovenský hrdina generál Štefánik, ale Česi ho aj s lietadlom zostrelili. Na to nemecký diktátor poznamenal: „Da kanner blieben, aber die Katzemussweck.“ (Nuž, môže ostať, ale kocúr musí zmiznúť). A skutočne, v priebehu niekoľkých týždňov aj mnohými Slovákmi kritizovaný lev zo Štefánikovho pomníka zmizol a uložili do depozitu múzea.

O polstoročie „kocúra“ omilostili a po dočasnom pobyte pred Slovenským národným múzeom dnes už český lev opäť strihne na Štefánika na inom exponovanom mieste slovenského hlavného mesta. Členovia Hitlerovho sprievodu si vyšli až do polovice mosta, odkiaľ pozorovali mesto, jeho prístavy i dunajský veľtok. Podľa nepotvrdených správ Nemci chceli na pravom brehu vybudovať veľký prístav aj s potrebnou infraštruktúrou. Zakrátko túto myšlienku zavrhli a zvolili si iný variant, a tým bolo rozhodnuté aj o ďalšom osude Devína.

■ NOVÝ THEBEN

Nemci nastolili požiadavku, aby aj toto nevelké mestečko bolo pripojené k Nemecku. A tak rozhodnutím česko-slovensko-nemeckej rozhraničovacej komisie, ktorá zasadala v Berlíne 21. novembra 1938, sa v priebehu troch dní aj Devín stal súčasťou ríše. Slovenskí obyvatelia boli zaskočení, lebo po odstúpení Petržalky Nemcom, slovenského juhu Maďarom a menších území na severe Poliakom nadobudli dojem, že kúskovanie slovenského územia bude ďalej pokračovať a Slovensko sa zakrátko stane korisťou nenásytných susedov. Devín bol pre Slovákov pamätným miestom pripomínajúcim našu dávnu históriu aj nástup mladej generácie národných obrodencov pod vedením Ľudovíta Štúra. Vzoprieť sa nemeckému diktátu v tom čase nebolo možné, aj keď Nemci celkom nezmyselne porušili azda najstabilnejšiu hranicu v Európe už deväť storočí bez zmeny prebiehajúcu po hlavnom toku Moravy.

Argumentom bolo národnostné zloženie Devína, čo sa však pri okupácii Petržalky nespomínalo. Pri sčítaní ľudu v roku 1930 sa v Devíne z 1402 obyvateľov k nemeckej národnosti prihlásilo 784, kým k slovenskej a českej (žilo

tu viac českých príslušníkov finančnej stráže a colného úradu s rodinami) 484. V roku 1910 obývalo Devín 2063 ľudí, z nich bolo 1306 Nemcov, 509 Slovákov a 203 Maďarov. Skutočným dôvodom však nebola starosť o niekoľko stoviek poväčšine chudobných nemeckých roľníkov, rybníkov a vinohradníkov. Nemci sledovali veľký strategický zámer. Keď opustili úvahy o slobodnom prístave Bratislava-Petržalka, vytýčili si nový program. Plánovali postavenie prieplyvu Dunaj-Morava-Odra a neskôr ho chceli prepojiť aj s riekou Labe.

Už v roku 1939 malo na zemné práce gigantického diela nastúpiť päťdesiatitisíc robotníkov. Vyústenie prieplyvu potrebovali mať pod kontrolou, navyše na mieste, kde dodnes stojí Devín, mal vyrásť veľký prístav, doky, sklady, železničné a cestné prekladisko. Ústie Moravy do Dunaja by sa zmenilo na jeden z najväčších dopravných uzlov Európy. Mali v úmysle obec zrovnať so zemou a nový Devín, vlastne už Theben, vybudovať na rakúskom brehu Moravy. Aby strategicky dôležité územie bolo pod dokonalou vojenskou ochranou, na devínskom hradnom brale chceli postaviť vojenskú pevnosť.

Ak by sa nacistom podarilo realizovať megalomanské plány, ešte väčšia pevnosť vybavená ťažkým delostrelectvom by stála na vrchole päťstoštrnásť metrov vysokej Devínskej Kobyly. Preto na východnom svahu kopca posunuli hranicu asi o päťsto metrov, aby kontrolovali celú výšinu. Vypuknutie svetovej vojny v septembri 1939 prinútilo berlínske plánovačov odložiť projekty, ktoré by natrvalo zmenili ráz krajiny a prírody na sútoku Moravy a Dunaja.

■ VEĽKÉ STAHOVANIE

Prevzatie Devína nacistickou správou prebiehalo v posledných novembrových dňoch v roku 1938. Prvým krokom bol odchod príslušníkov finančnej stráže, pracovníkov štátnej plavebnej spoločnosti, žandárov a česko-slovenského vojska, ktoré tu bolo dislokované od septembrovej mobilizácie. V stredu, 23. novembra, sa začalo veľké sťahovanie, keďže viacerí tu bývali aj s rodinami. Sťahovalo sa zariadenie prístavu i štátneho kameňolomu na Devínskej ceste. Slovenská škola, ktorá stála na začiatku obce, vybudovaná za prostriedky Slovenskej ligy a nesúca meno Alojza Kolíska, sa vyprázdnila a odstránili aj tabuľu s jej názvom. Noví páni Devína v nej

plánovali otvoriť nemeckú meštianku. V obci zatiaľ panoval pokoj a napäté očakávanie. Po uliciach chodili „ordneri“ (poriadková služba z radov miestneho obyvateľstva) s páskami na rukách, ktorí zdvihnutím pravice a zvolaním Heil Hitler. Nemeckí školáci už niesli v rukách červené zástavky s hákovým krížom v bielom poli. Okrem niekoľkých nadšencov dospelé obyvateľstvo malo obavy z budúcnosti. Devín bol od ostatného územia Tretej ríše oddelený Moravou a Dunajom a strácal spojenie so svojím prirodzeným zázemím – Bratislavou. Keď sa Devínčania do počuli, že na ceste od Bratislavy sa pripravujú betónové zátarasy a ostnatý drôt, masovo využili poslednú možnosť a vybrali sa autobusmi za nákupmi do mesta. Vedeli, že mnohé druhy tovaru sú na Slovensku oveľa lacnejšie ako v ríši. Majitelia bratislavských pohostinstiev zas vo veľkom nakupovali devínske ríbežové víno a obľúbený ríbežový vermút. Tušili, že ho zakrátko bude nedostatok...

■ DELIMITAČNÉ ROKOVANIA

Samotné zabratie Devína sa uskutočnilo vo štvrtok 24. novembra. Miestni Nemci si domy vyzdobili nacistickými vlajkami a veľká zástava s hákovým krížom viala aj na devínskom brale. Slovákov pobúrilo, že Nemci, čo bývali v Karlovej Vsi a v západných častiach Bratislavy, na znak solidarity s okupáciou tiež vystrčili z okien nacistické zástavy. Mnohí bratislavskí Nemci túžili osobne sa zúčastniť na slávnosti privítania Devína k ríši, ale naša finančná stráž a vojaci ich cez novú hranicu nepustili.

Zatiaľ sa na nábreží pod devínskym hradom zhromaždil početný dav, aby privítal nemecké vojsko, políciu a úradníkov z ríše. Uvítaciu slávnosť režíroval vládný komisár Devína Neubauer, ktorý ešte predchádzajúceho dňa nechal postaviť slávobranu s nápisom: „Jeden vodca, jeden národ, jedna ríša“ a pred kostolom i tribunou, kde sa prebranie Devína aj za účasti okresného náčelníka a ďalších reprezentantov Slovenska uskutočnilo. Nemci prišli do Devína na siedmich veľkých motorových člnoch a jednom vlečnom člne. Vojsko malo so sebou aj veľkú poľnú kuchyňu a v súlade so svojimi okupačnými tradíciami rozdali z nej vyše tisíc porcií gulášu miestnemu obyvateľstvu. Slávnosť prebehla bez incidentov, ríšski Nemci sa správali voči slovenským reprezentantom korektne. Obyvateľstvo Devína prijalo pripojenie s nadšením.

To však rýchlo opadlo, keď vyšlo najavo, ako klesajú ceny nehnuteľností a pôdy. V predchádzajúcich rokoch mnohí Bratislavčania nakúpili od miestnych množstvo menších parciel na vikendové domčeky, často až za prehnane ceny. To bola už minulosť a z „Reichu“ nikto o ne nejavil záujem. V nasledujúcich týždňoch niekoľkokrát zasadala zmiešaná česko-slovensko-nemecká delimitačná komisia. Nemci vyšli v ústrety požiadavke Slovákov týkajúcej sa mimoriadne dôležitého Vodárenského ostrova (pôvodne Käsemacher) a celý ho vrátili Slovensku za územné kompenzácie v oblasti Karlovej Vsi a na Devínskej Kobyly. Dohodli sa aj podmienky malého pohraničného styku a dopravy. Slovenské orgány umožnili prevádzku dennej autobusovej linky Devín – Petržalka, aby Devínčania pohodlnejšie dosiahli územie ríše, najmä Hainburg a Bruck, kam z administratívneho hľadiska Devín patrili.

■ AUTOBUS DO REICHU

Tento exteriórny autobus na slovenskom území nesmel zastaviť a vždy ho sprevádzali príslušníci slovenskej finančnej stráže. Malo to byť len dočasné opatrenie, lebo Nemci plánovali do leta 1939 postaviť dočasný drevený most cez Moravu a uľahčiť tak obyvateľom okupovaného Devína vstup na ríšske územie. Stavba sa odkladala, a tak obec sa až do konca vojny ocitla vo veľkej izolácii. Devínčania zostali odkázaní na nie vždy spoľahlivú vodnú dopravu a osobitný autobus.

V decembri 1938 vykonal Vojtech Tuka, vtedy ešte bez politickej funkcie, súkromnú návštevu u ríšskeho maršala Göringa. V rámci nezáväzného rozhovoru opatrne sondoval otázku Devína. Naznačil, že jeho vrátenie by prispelo k budovaniu vzájomných vzťahov, lebo je to slovenské pamätné miesto. Göring mu však odpovedal, že pamätné miesta majú len slobodné národy, čím dal najavo naše neplnoprávne postavenie v Česko-Slovensku. Ale situáciu nezmenilo ani vyhlásenie slovenskej samostatnosti v marci 1939. Nemci si Devín podržali, aj keď na výstavbu prieplyvu museli zabudnúť.

■ DEVÍNSKA POŠTA

Na novú hranicu si privykalo aj obyvateľstvo Devínskej Novej Vsi a Bratislavy. Cesty k Devínu prehradila závara a okolo nej sa striedala stráž jednej i druhej strany. Hranica na Devínskej Kobyly bola však priepustná a jej kontrola veľmi slabá. Keď sa vojna rozbehla na plné obrátky, viacerí občania využívali veľmi dobrú zásobovaciu situáciu na Slovensku. Po horských chodníčkoch Devínskej Kobyly nosili balíky s potravinami na devínsku poštu. Odtiaľ ich mohli bez colného konania poslať príbuzným do Protektorátu Čechy a Morava alebo do Nemecka, kde sa bieda prehľbovala. Aj obyvatelia Devína i Petržalky si počas vojny príležitostne vďaka neporovnateľne lepším pomerom, aké počas vojny na Slovensku panovali, a ťažili tiež z umele nadhodnoteného kurzu ríšskej marky vymieňanej so slovenskou korunou v pomere 1:10.

Keď sa začalo obdobie „totálneho nasadenia“ a pomaly šesťdesiatročný devínski i petržalskí občania nemeckej národnosti museli nastúpiť do Wehrmachtu, prišlo vytriezvenie z veľkoneemeckého sna. Museli ľutovať, že nezostali súčasťou Slovenskej republiky, kde boli životné podmienky aj v záverečnej fáze vojny oveľa znesiteľnejšie.

Stopy po nemeckej okupácii pomaly vymizli, rovnako ako devínski i petržalskí Nemci, po vojne odsunutí, vlastne vyhnaní do Rakúska. Len na Devínskej Kobyly sa zachovalo niekoľko hraničných kameňov, kedysi vyznačujúcich hranicu medzi „Tisícročnou ríšou“ a malým Slovenskom. Keďže kamene sú veľmi ťažké a s typickou nemeckou dôkladnosťou zasadené hlboko v zemi, zostali dodnes na svojom mieste. Pre istotu však z nich hneď po vojne odstránili písmeno D, aby sa zmazali stopy po susedstve Nemecka, ale aj písmeno S, lebo za ľudovodemokratického Československa nič nesmelo pripomínať slovenskú samostatnosť. Našťastie, jeden hraničný kameň deštručná skupina obíšla a zachoval sa vo svojej pôvodnej podobe...

Do svetového pokladu kultúrneho dedičstva pribudla modrotlač Technika babičiek v civilizačnom zozname

Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

V reprezentatívnom zozname nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO má Slovensko už šiesty zápis! Stala sa ním modrotlač a jej tradícia, ktorú Slovenská republika na zápis nominovala v rámci spoločnej kandidatúry s Nemeckom, Rakúskom, Českom a Maďarskom.

Kto bol minulý rok na výstave Tak si tu šijeme, ktorú úspešne uviedla SNG, mohol si zaspomínať na časy, keď základom odevnej kultúry boli látky zo syntetických vlákien. Ostatne, aj dnes sa výrobcovia predhávajú v rôznych kombináciách upravených prírodných a syntetických tkanín, ktoré majú objektívne vzaté mimoriadne úžitkové vlastnosti. No až donedávna sme podceňovali našu ľudovú odevnú kultúru, ktorá má ambíciu vniesť do moderného života závan poctivej remeselníckej fortieľnosti, takú prepočetnú pestrosť spojenú s tradíciou. Modrotlač tieto požiadavky spĺňa v plnom rozsahu.

■ KROK K UNIKÁTOM

O zapísaní modrotlače do prestížneho zoznamu rozhodli v stredu 28. novembra 2018 členovia Medzivládneho výboru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO počas svojho trinásteho zasadnutia, ktoré sa konalo v meste Port Louis, metropole ostrovného štátu Maurícius. Slovensko zastupovali na rokovaní predseda Rady ministerky kultúry na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva, generálny riaditeľ Slovenského ľudového umeleckého kolektívu (SLUK) Juraj Hamar a Ľubica Voľanská z Ústavu etnológie Slovenskej akadémie vied (SAV).

Samotný moderný fenomén modrotlače sa na Slovensku začal oveľa skôr. Keď to už vyzeralo s modrotlačou biedne a budovatelia „svetlých zajtrajškov“ ju ako „symbol chudoby“ odsúvali na perifériu, našli sa v sedemdesiatych rokoch nadšenci, ktorí nedali dopustiť na „modré z neba na látke“. Pri väčšine „znovuobjavovacích“ akcií stál tradične ÚLUV a jeho aktivity v podobe výstav a workshopov na rôznych folklórnych podujatiach udržiavali túto osobitú textilnú techniku v povedomí Slovákov. Po novembri 1989 a chvíľkovom očarení všetkým zahraničným a odhadzovaním všetkého domáceho sa našli pre zmenu mladí tvorcovia, textilní výtvarníci, odevní a bytoví návrhári, ale aj etnografovia a folkloristi, ktorým sa znova podarilo modrotlač aj v zmenených ekonomických podmienkach nielen zachrániť, ale naspäť vrátiť na výslnie záujmu odborníkov aj laickej verejnosti.

■ MODROTĽAČ U NÁS

Na Slovensku sa modrotlač začala produkovať už v 18. storočí a toto remeslo sa veľmi rýchlo rozšírilo do všetkých krajov. Keďže základným materiálom na výrobu modrotlače je plátno, jej výroba sa spočiatku koncentrovala najmä v oblastiach, kde bola domáca výroba plátna. Strediskami

plátenníctva na Slovensku boli regióny Oravy, Spiša a Šariša. Vysokou kvalitou vynikalo najmä spišské plátno, ktoré sa v 19. storočí vyvážalo aj do zahraničia. V oblastiach Slovenska, kde bola výroba plátna skromnejšia, získavali modrotlačiarci plátno na jarmokoch, často výmenou za vlastné výrobky. Medzi obyvateľstvom Slovenska sa popularita modrotlače rozšírila v druhej polovici 18. storočia. Modrotlačou farbené látky sa stali obľúbené najmä v meštianskom prostredí a modrotlačiarске dielne vznikli skoro v každom slovenskom mestečku. V priebehu 19. storočia bola modrotlač z mestského prostredia vytláčaná módnejšími továrenskými vyrábanými bavlnenými látkami, ale modrotlač sa zase stala obľúbenou vo vidieckom prostredí. Stala sa dôležitou súčasťou ľudového odevu a prenikla aj do úžitkového textilu vo forme obrusov, prestieradiel, uterákov či posteľnej bielizne. Napokon si táto technika našla uplatnenie v sviatočnom, ale aj v obradnom či v pracovnom odevu. Medzi špeciálne modrotlačiarске výrobky patrili veľké slávnostné šatky, ktoré sa zvykli používať vo funkcii obradných rúch na krst, svadbu či pohreb. Tieto šatky mali obojstranný vzor. Každá dedina mala svoje obľúbené ornamente a väčšina vzorov mala aj svoje pome-

Modrotlač, ktorú zapísali do svetového zoznamu UNESCO, je stále vhodný doplnok aj do štýlových interiérov

novanie – napríklad „kudelkový či stromkový“. Odev zhotovený z modrotlače sa nemusel často prať a takáto látka nebola ani finančne náročná, pretože jej potlačenie bolo lacné. Väčšina modrotlačiarских dielní na Slovensku bola činná až do polovice 20. storočia.

■ ĎALŠÍ PRÍRÁSTOK

Modrotlač sa teda pripája k piatim slovenským atribútom, ktoré boli do svetového zoznamu zapísané v predchádzajúcich rokoch. Sú to fujara ako hudobný nástroj a fujarová hudba (2005), terchovská muzika (2013), gajdošská kultúra (2015), spoločne s Českou republikou bábkarstvo na Slovensku a v Česku (2016) a horehronský viachlasný spev (2017). Na národnej úrovni bola modrotlač do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska zapísaná za rok 2015. Spoločnú

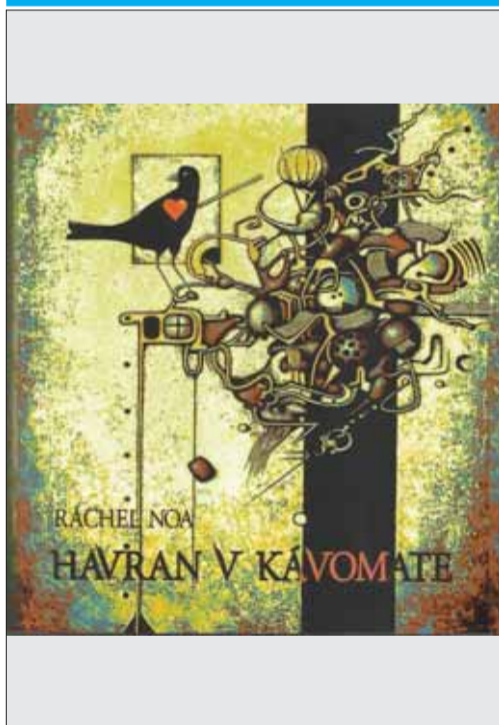
nomináciu na zápis do celosvetového zoznamu podpísali predstavitelia Slovenska, Česka, Maďarska, Nemecka a Rakúska vo Viedni 20. marca 2017.

Môžeme konštatovať, že koncept urobiť zoznam svetového kultúrneho dedičstva UNESCO je tým lepším počínom z hľadiska celkovej činnosti spomínanej organizácie, ktorá to v dnešnom globalizovanom svete nemá ľahké. Je však zaujímavé, ako sa o uznanie a zápis svojich kultúrnych špecifik doslova „bijú“ napríklad západoeurópske štáty, napriek tomu, že časť ich politickej reprezentácie sa stotožňuje s myšlienkou, že národné štáty sú prežitok. V každom prípade tu nejde o vytváranie akéhosi „múzea zaniknutých kultúrnych aktivít“. Modrotlač je stále živá a inšpiratívna. Právom patrí do nášho kultúrneho dedičstva a ostáva veriť, že ho budeme časom len zveľaďovať.

Ráchel Noa: Havran v kávomate, Vydavateľstvo Pars Artem, Bratislava 2018

Internetová poézia bez kompromisov

KNIHA TÝŽDŇA

Literárni teoretici a kritici zatiaľ veľmi opatrne reagujú na fakt, že ďalším výrazným priestorom, v ktorom sa objavuje literatúra, je internet. Najmä sociálne siete sú čoraz viac miestom, kde sa prezentujú začínajúci, ale i pokročilí tvorcovia poézie. Tak je to aj v prípade Ráchel Noa, autorky, ktorá po rokoch internetového publikovania náhle „vtrhla“ na slovenskú literárnu scénu svojím debutom Havran v kávomate.

Je fakt, že autorka mala široké a vďačné publikum, rátajúce sa na stovky priaznivcov už na nemenovanej sociálnej sieti. Logicky sa jej preto ujalo nedávno vzniknuté a mimoriadne agilné združenie Pars Artem, ktoré vyhľadáva práve internetových autorov, a vydalo jej prvú zbierku, ktorá dokazuje, že na našu básnickú scénu vstúpila originálna autorka so silnou poetikou a svojším videním sveta okolo. Čo je vlastne podstatou básní Ráchel Noa? Je to absolútne ponorenie sa do sveta okolo cez svoje citlivé detektory lásky, nenávisť, viery aj zúfalstva. Svet tejto autorky je dynamický, plný hľadania odpovede na otázku, prečo vlastne žijeme tie svoje životy, často zmierení s falšou, prázdnotou a povrchnosťou.

„Zrada má tisíc tichých tvári / a prerastie vždy dôveru...“ konštatuje autorka, ktorá bezpečne ovláda nielen voľný, ale aj viazaný verš a vie, ktorú formu kedy použiť. „Niekedy moc trieska po stole ľudských hláv. / Vtedy, ako som tu nebola, / odchádzam do noci.“ dočítame sa v ďalšej básni a čitateľ spolu s autorkou prechádza pásmami beznádejy z presily bezduchej spoločnosti okolo, tlaku, ktorému sa dá ubrániť iba láskou, snahou hľadať trebárs aj prostredníctvom viery svoje miesto medzi skutočnými blíznymi. „Posielala som za tebou modlitby a slová, / ale vyšmykli sa nebu z ucha.“

Ráchel Noa nie je prvoplánovo optimistická poetka, ale aj jej miestami potemnelý svet je postavený na nádeji, že to svetielko v dialke je maják nádeje pre ľudí s otvoreným srdcom. A o tom hovorí táto nekaždodenná zbierka poézie, ktorá vás zaručene na chvíľu preniesie do krajiny skutočného umenia a krásna, ktoré sa niekedy maskuje za každodennosť.

(mab)

MEDAILÓN

Básnici mali vďaka svojej citlivosti vždy veľmi blízko k detskému svetu. Nie nadarmo sa z nich regrutovali úspešní a čítaní autori literatúry pre najmenších aj starších čitateľov. Stačí spomenúť mená ako Miroslav Válek, Milan Rúfus či Ľudmila Podjavorinská. Medzi poetky, ktoré vedú svojou tvorbou osloviť aj nastupujúcu generáciu čitateľov, patrí poetka, spisovateľka literatúry pre deti a mládež a publicistka Margita IVANIČKOVÁ.

Autorka s kľúčom k detským srdciam

Margita Ivaničková sa narodila 30. novembra 1953 v Trenčíne, kde aj zmaturovala na tamojšom gymnáziu v roku 1973. V rokoch 1973 – 1978 študovala na Fakulte ekonomiky a riadenia Vysokiej školy ekonomickej v Bratislave, aby potom nastúpila do Slovenského hydrometeorologického ústavu. Nasledovalo miesto pedagóga Strednom odbornom učilišti železničnom v Trenčíne a v rokoch 1996 – 1998 už pôsobila ako redaktorka denníka Slovenská republika. Jej ďalším pôsobiskom boli Slovenské národné noviny v Martine a od roku 2002 pracovala ako pracovníčka mediálneho odboru Kancelárie prezidenta SR v Bratislave. V súčasnosti je činná ako publicistka a spisovateľka. Prvé verše publikovala časopisecky v Literárnom týždenníku, Slovenských pohľadoch, Slovenských národných novinách a Dotykoch. Knižne debutovala básnickou zbierkou Všetkým dňom stvorenia (1995), po ktorej nasledovali zbierky Fotosyndcéra (2002) a Aj v rozprávke je to tak (1996). Detským čitateľom adresovala knižky Pyžamkáči (2003), Kamienka a Viťúz (2009) a S tromi psami za päťami: Zvieratá vedú o nás viac, ako si myslíme (2016). Venuje sa aj prekladom z belgickej frankofónnej poézie. V publicistike sa zameriava na literárnu recenzistiku, reportáže a kultúrpolitickú problematiku. Literárna kritika radí túto autorku medzi autorov, ktorí vedú problémy súčasného sveta pretaviť do adekvátneho umeleckého obrazu. Margita Ivaničková nedávno oslávila pekné jubileum. V mene redakcie SNN jej blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Na Vianočných trhoch v Bratislave horelo! Táto správa bola na chvíľu hitom nielen bežného spravodajstva, ale aj internetových stránok vrátane sociálnych sietí. Ba dokonca sa dostala i do hlavného internetového vydania istého populárneho českého denníka. Akurát že bratia Česi volajú pod tou správou nediskutovali, aj keď ako národ diskutéri sú schopní sa vadiť aj pod článkom o objave skamenenej blchy v mongolskej púšti. Čo sa vlastne stalo? Nejakému stánkovi na Hlavnom námestí vzbĺkol jeho výrobný prostriedok. Bolo to, našťastie, čerstvo popoludní v pracovný deň, keď sa ešte námestím nevalia davy vianočnej nálady

chtivých konzumentov. Ináč by polícia a záchranári museli identifikovať desiatky v panike udupaných návštevníkov s predraženými lokšami či živánskými v rukách. Samozrejme,

ktorého vyrevujú vianočné reklamy a výzdoba dva mesiace pred Štedrým dňom, si zvykne a stratí ten pocit výnimočnosti z týchto najkrajších sviatkov v roku...“

dáme aj čiernu sobotu a štvrtok so zľavami, aké svet nevidel. Čo stálo stovku, bude za sto dvadsať a stavme sa, že to okabátení kupujúci kúpia a ešte si navzájom v tla-

zo Svätého Jura a okolia predávali víno, ktoré sa dá piť iba vo varenej forme, nejaký ten stánok s lokšami či cigánskou a hotovo. No pár rokov komerčného vymývania mozgov prinieslo svoje ovocie. Postupne sa ceny za prenájom vyšplhali do astronomických výšin a námestie obsadili predajcovia čínskych šepľiet a zafarbenej osladenej vody. V dave rozbesnených trhovníkov sa pridusite výparmi z prepáleného oleja a ako bonus vám niekto prepáli kabát cigaretou. A to ešte nemáme Vianočné trhy obohané protiteroristickými betónovými zátarasami a ostnatým drôtom ako vo vyspelých západných krajinách. Aj keď vlni sa už aký-taký pokus uskutočnil. Takže, čo tam jeden požiar...
Marek DANKO

Cigánske, klobásy a vypálené národné pamiatky

na slovenských internetových stránkach sa hneď rozbehla čulá diskusia. Napríklad, akýsi prostoduchý občan sa spýtal: „Ešte sa ani advent nezačal a v Bratislave už majú Vianočné trhy? Ďalší premýšľavý našinec mu na to odpovedal: „Dnes sa mnohí kšeftmani s Vianocami veľmi ponáhľajú a je im fuk, ako týmto spôsobom berú ľuďom tú vnútornú radosť z očakávania Vianoc. Ved' človek, na

Je vidieť, že naši liberálni ideológovia v spolupráci s korporátnymi médiami majú pred sebou ešte kus práce, keďže nevymyli dostatočne národu hlavy. Aké tam sviatky pokoja a radosti? Čo tu niekto brble o zastavení sa a tichom rozjímaní nad odkazom z Betlehema? Kúpať budete, banda jedna lenivá a nevďačná! Čierny piatok na vás! A keď nás fakt rozčúľite, tak pri-

čenci rukávy poodtrhávajú. Ved' sa pozrite na spomínané Vianočné trhy. Keď s tým nejaká dobrá duša začiatkom deväťdesiatych rokov prišla, tak som si myslel, že sa zrodila taká maličká a sympatická tradícia. Keďže som roky pracoval neďaleko zmieneného námestia, tak som mohol porovnávať. Spočiatku zopár stánkov. V niekoľkých ručne robených vianočných gýčiky, v niekoľkých vinári

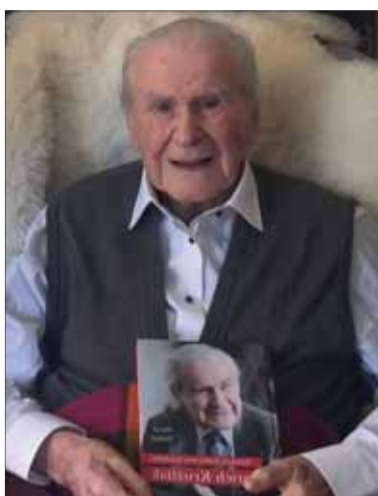
Imrich KRUŽLIAK, najstarší člen Matice slovenskej, sa v plnom zdraví dožíva stoštyri rokov

Prešiel všetkými víchricami dvadsiateho storočia

Text a foto: Štefan POLLÁK

Rodák z Detvy, popredný predstaviteľ slovenského zahraničného exilu, novinár, historik, básnik, čestný predseda Únie slovenských spisovateľov a umelcov v zahraničí, člen Slovenského ústavu svätého Cyrila a Metoda v Ríme, člen PEN Centre of Writers in Exil, podpredseda Svetového kongresu Slovákov a v slovenských pomeroch rokov 1992 – 1995 člen predsedníctva Matice slovenskej, poradca predsedu vlády SR, ako aj prezidenta Slovenskej republiky Imrich KRUŽLIAK sa 8. decembra dožíva stoštyri rokov. Prinášame len malé pripomenutie rozsiahlych životopisných údajov storočnej životnej dráhy tejto výraznej osobnosti našich moderných dejín.

Narodil sa v Detve 8. decembra 1914 v roľníckej a národne uvedomelej rodine. Zažil všetky víchrice dvadsiateho storočia – vznik a zánik štátov, výmeny režimov, prevraty, revolúcie a dve svetové vojny. V rodisku prvé dva roky chodil do lazničkej školy, ktorá sa začínala koncom novembra a trvala do konca marca, kým dobytok nešiel na lúky pásť sa. Neskôr študoval v Banskej Bystrici a absolvoval gymnázium v Kláštore pod Znievom. Počas vysokoškolských štúdií v Bratislave, kde študoval históriu a sociológiu, bol jedným z najaktívnejších katolíckych študentských lídrov, tajomníkom, neskôr podpredsedom Ústredia slovenského katolíckeho študentstva.

Najstarší maticiar Imrich KRUŽLIAK s knihou svojich spomienok, v ktorých defiluje nielen prežitie storočia

■ VIDEL KRUTOSŤ

V Detve v roku 1919 zažil krutú spomienku na Maďarov, keď bolševické vojská Bélu Kuna obsadili Detvu a na Turičnu nedelu obesili obecného úradníka Antonína Prekopa ako pansláva na lipu pred kostolom v čase, keď kňaz slúžil omšu. To na malého Imricha zapôsobilo tak silno, že si jeho meno zvolil ako pseudonym, pod ktorým vystupoval dlhé roky počas pôsobenia v Slobodnej Európe v Mnichove. V roku 1927 išiel na prijímaciu skúšku do Gymnázia Andreja Sládkoviča v Banskej Bystrici. Býval v kláštore u vincentiek na Dolnej ulici vedno s Karolom Legiňom, ktorý sa stal výborným hercom Slovenského národného divadla v Bratislave, ale už pod menom Karol Zachar. Ich priateľstvo trvalo ešte dlhé desaťročia. Gymnázium absolvoval v Kláštore pod Znievom a tu aj zmaturoval. V roku 1935 prišiel študovať do Bratislavy na Filozofickú fakultu, kde si zvolil dejiny, slovenčinu a sociológiu. Vysokoškolské štúdium ukončil v roku 1940 na FiF UK a tu získal aj titul PhDr.

■ VO FUNKCIÁCH

V rokoch 1938 – 1945 pracoval Imrich Kružliak v Slovenskej lige v Bratislave najskôr ako literárny tajomník, neskôr ako správca a generálny tajomník. V roku 1941 Slovenská liga spolu s Maticou slovenskou usporiadali oslavy osemdesiateho výročia Memoranda národa slovenského, Imrich Kružliak bol tajomníkom prípravného výboru, ktorý viedli osobnosti, ako bol Martin Sokol a generál Ferdinand Čatloš. V tom období sa Imrich Kružliak stáva šéfom Úradu

tlače. Po vypuknutí SNP v roku 1944 narukoval do Banskej Bystrice. Tu jeho zásluhou začali vychádzať Národné noviny ako denník. Devätnásteho septembra 1944 ho zatkli, ale zaručili sa zaňho Andrej Bagar, Laco Novomeský, Martin Kvetko a Gustáv Husák.

Po oslobodení viedol ako šéfredaktor Slovenské národné noviny. Patril k skupine mladých kresťanských demokratov, ktorí chceli založiť slovenskú kresťanskodemokratickú stranu, ale pred voľbami v máji 1946 sa pridali k Demokratickej strane, ktorá na Slovensku parlamentné voľby vysoko vyhrala. Imrich Kružliak v tom čase pracoval ako šéf kabinetu poverenika výživy Kornela Fila.

■ VÄZNENIE A ÚTEK

V roku 1947 ho zatkli v tzv. Sprisahani proti republike. Prešiel surovou vyšetrovacou policajnou tortúrou. Následky: vybité zuby, natrhnutá oblička. Po niekoľkomesačnej vyšetrovacej väzbe ho prepustili s podmienkou, že sa musel každý deň hlásiť na políciu až po pripravovanom procese, v ktorom mu hrozil doživotný žalár alebo aj poprava. Nevidel iné východisko, ako emigrovať. Na Silvestra v roku 1949 ilegálne prešiel hranice pri Devínskej Novej Vsi a dostal sa do Rakúska. V neprítomnosti ho potom odsúdili na pätnásť rokov väzenia...

V živote Imricha Kružliaka sa takto začali štyri desaťročia exilu. Prvé dva exulantké roky prežil v Rakúsku a potom v Mnichove. Rozhodujúci životný zvrät prišiel v roku 1950. V apríli 1951 nastúpil do Rádía Free

Europe v Mnichove, kde prevzal funkciu redaktora slovenských kultúrnych programov. Na jeho príchode do Rádía Slobodná Európa mal zásluhu vyslanec Štefan Osuský a bývalý minister Mikuláš Franek (obaja boli už vtedy vo Washingtone). V Slobodnej Európe takmer tridsať rokov viedol slovenskú kultúrnu redakciu. Kružliakovi vždy išlo o široké poňatie kultúry, o to aby sa aj takto rešpektovala kultúrna a národná individualita oboch národov – slovenského i českého. Pre jeho požiadavku rozdeliť české a slovenské vysielanie však nenašiel, na škodu, porozumenie ani na českej, ani na americkej strane.

■ NEÚNAVŔY INICIÁTOR

V živote Imricha Kružliaka zohral významnú úlohu Svetový kongres Slovákov, ktorý založil Štefan Boleslav

Posledná návšteva novinárskych a spisovateľských druhov Romana KALISKÉHO (vľavo) a Drahoslava MACHALU u Imricha KRUŽLIAKA v Mnichove

Roman. Ustanovujúce rokovanie kongresu bolo v New Yorku v roku 1970. SKS sa zrodil z lásky k Slovensku a udrží ho len láska k Slovensku. Pri založení Svetového kongresu Slovákov Š. B. Roman okrem iného vyhlásil: „Slovenská otázka je otázkou medzinárodnou, preto žiadame pre slovenský národ medzinárodnú spravodlivosť vyjadrenú plnou demokratickou štátnosťou. Stavíme sa kladne k integračnému procesu v Európe a žiadame, aby sa slovenský národ mohol slobodne a bezprostredne zúčastniť na tomto procese.“

Pre Slovákov nastala perspektíva vytvorenia jednotného slovenského frontu v zahraničí. Kružliak bol neúnavný iniciátor mnohých návrhov a myšlienok zakotvených v kongresových deklaráciách a rezolúciách.

V deklarácii, ktorou sa SKS prihlásil do života, čítame jeho vyznanie: „Zmyslom slovenských dejín je zápas o národnú slobodu a sebaučernenie. Slováci vo svete považujú si za mravnú povinnosť zjednotiť sa v práci za prirodzené práva slovenského národa, za jeho úplnú slobodu a samostatné určovanie svojich osudov a pokladajú si za svoju povinnosť a poslanie podať svetu pravdivý obraz o živote a snahách slovenského národa po slobodnom demokratickom živote.“

Organizácie Svetového kongresu Slovákov už v roku 1970 mali vyše trisťtisíc členov po celom svete, zatiaľ čo ostatné krajinské exilové zoskupenia, najmä československú orientácie, len sedemdesiatistisíc. Odbočky SKS boli po

dal: „Keď sa dostaneme tak ďaleko, že Slováci budú môcť slobodne rozhodnúť o svojom osude, naša snaha sa skončí.“

Svetový kongres Slovákov pri tisícstom výročí úmrtia sv. Metoda – veľkom cyrilo-metodskom jubileu – na svojom zasadnutí na rímskej pôde, kde pred tisícsto rokmi bola schválená slovenská liturgia, vyhlásil sv. Cyrila a Metoda za patrónov Slovenska a Slovákov na celom svete. Vyhlásenie koncipoval Imrich Kružliak. K tomuto vyhláseniu sa pripojil aj pápež Ján Pavol II. svojím vyhlásením sv. Cyrila a Metoda za spolupatričnosť Európy.

■ VLASTNÝ ŠTÁT

Prišiel zlomový rok 1989. Exulant Kružliak, odsúdený za zločin proti republike na pätnásť rokov odňatia slobody, prepadnutie majetku a stratu občianskych práv, v decembri 1989 prichádza domov. Po štyridsiatich rokoch neprítomnosti sa neuvieriteľne rýchlo vžíva do situácie. Volá po zjednotení, svornosti, spolupatričnosti „pri budovaní vlastného štátu, ktorý znamená stavať vlastnú spoločnosť“ (Slovenské pohľady, 1993). Jeho články, úvahy, glosy sa objavujú takmer denne. Angažuje sa v Matici slovenskej ako člen aj ako člen výboru predsedníctva.

Významnú úlohu zohral pri zakladaní Kongresu slovenskej inteligencie a je spoluautorom jeho dnes už historického prvého ohlasu. Hneď po návrate domov predseda vlády národného porozumenia Milan Čič si ho vybral ako svojho poradcu a po ňom aj prezident Michal Kováč, ktorý ho vyznamenal Radom Ľudovíta Štúra I. triedy. Rodná Detva mu udelila čestné občianstvo.

Imrich Kružliak bol najmä človek národnej tradície, hlboko slovenský a európsky zakorenený. Sám o sebe hovorí: „Celý život som bol a zostanem Slovákom, demokratom, tolerantným humanistom a zaprisahaným Európanom. Nenávidel som bezprávie, útlak, krivdu – či už sociálnu, alebo národnú a politickú.“

Imrichovi Kružliakovi patrí náš dvojnásobný obdiv, hlboká úcta a vďaka za prácu na národnej dedičnej s vŕcnym pozdravením a želaním dobrého zdravia a Božieho požehnanie.

Z roziatleho rukopisu doc. JUDr. P. Polláka, CSc., redakčne upravil Dušan D. Kerný.

FEJTÓN

Juskovi zazvonil mobil. Pozrel sa na displej. Aha, Peter. Uvedomil si, že si už dlhšie nezavolať. „Čo je, priateľu?“ – „Príď. Zamkneme hubársku sezónu.“ – „A je veľa húb?“ – „Veľa nie, ale voľačo určite nájdeme.“ – „Takže môže byť zajtra o ôsmej? A nebude to neskoro?“ – „Akurát. Sme už na dôchodku, nemusíme sa ponáhľať ako mladí kohúti. Čakám Ťa.“ Zložil. Jusko práve prekonával volajákú virózu, dokonca mu nasadili aj antibiotiká. Už ich vybral, ale ešte sa necítil celkom komfortne. V prieduškách mu stále sipelo, netrúfal si na náročnú hubársku túru. Zvažoval, či má ísť. Ale už dal predsa slovo. Napokon, môže sa vyhovoriť aj u Petra, nie? Upokojil sa, až keď mu manželka schválila, že k priateľovi by určite mal ísť, ale so

zbieraním húb by si to veru ona rozmyslela...

Keď ráno vstal o šiestej, ešte bola tma ako v rohu. Do ôsmej sa však isto rozjasní. Keď našartoval auto, spomenul si na svoju hubársku palicu s kovaním na konci a vrátil sa po ňu. Napodiv

Zamykanie hubárskej sezóny

premávka do neďalekej dedinky, kde býval jeho priateľ, aj napriek času nástupu do práce, nebola hustá. Peter ho už čakal, otvoril bránku, aby mohol začúvať autom do dvora, a ponúkol mu kávu.

„Rastú dubáky,“ informoval. „V tvojom obľúbenom revíri.“ – „Myslíš na Skalkách?“ – „Hej, na tých. Pamätáš, ako sa ti páčilo, keď si sa serpentinovým chodníkom šteral hore a biele dubáky sa ukazovali spoza tmavých kame-

ňov?“ Jusko si spomenul na manželkinu radu. Napokon, pred priateľom nemá čo skrývať. Zdôveril sa mu s virózou, na ktorú mu nasadili lekári lieky. Už ich vybral, aj sa z toho postupne dostáva, ale ešte stále to nie je ono. Priatelia dopili kávu a prechádzajúc nenáročným

terénom zhovárali sa o rodinách. Ako Petrova manželka podstúpila operáciu a ako je práve v kúpeľoch, ako deti odišli do sveta a vôbec sa im nechce naspäť. Ešteže zavolajú. Jusko sa miestami rozkašľal, a keď terén začal stúpať, zastavil sa a oprel o hubársku palicu. „Ešte nie som na hubáčku v takomto teréne.“ Peter si ho skúmavo prezeral. „Vidíš tú cestu? Je síce dlhšia ako chodník, ale aj ňou sa dostaneš hore. Trúfneš si?“ – „Pokúsim sa.“

– „Ja zatiaľ pôjdem strmým chodníkom. Keď budeš hore, celkom vľavo uvidíš cestičku. Prejdeš už len sto-dvesto metrov a budeme v teréne, kde teraz rastú dubáky.“ Jusko zistil, že po cestičke mu to ide podstatne lepšie. Chvíľu ešte videl priateľov hrbať, aby mu

napokon zmizol z dohľadu. Keď sa po takmer hodine dostal na vrchol, vľavo pred ním sa otváral chodník smerom hore. Všetko bolo, ako mu opisoval jeho priateľ. Až na to, že chodníky boli dva. Jeden celkom vľavo a druhý neďaleko od neho. Ktorým sa má vybrať? Vybral mobil, našiel priateľovo číslo, zavolať... a nič. Všimol si na displeji, že nemá signál, ani čiaročka sa tam neobjavila. Čakal... Zakričal Petrovo meno, raz, dvakrát... Nič, ani

ozvena. Skúšal to znovu, možno štvrt hodiny. Po tom, keď sa upokojil, prišlo mu najlogickejšie vrátiť sa tou istou cestou ku hradskej, odkiaľ vyšli. Po vyše hodine čakania zbadal priateľa, ako si kliešni cestu dole chodníkom pomedzi buky. Keď k nemu konečne prišiel, vo svojom košíku mal štyri nádherné dubáky. Priemer ich klobúkov sa pohyboval od dvadsať do tridsať centimetrov. Exemplárne výstavné kusy. „Ak by si aj ty toľko našiel, mohlo to byť viac ako dôstojné lúčenie sa s tohtoročnou hubárskou sezónou,“ povedal namiesto výčitiek a daroval mu ich. Po chvíli pochválil Juska za rozhodnutie vrátiť sa rovnakou cestou. „Keby si sa vybral druhým chodníkom, ocitol by si sa v inom, aj mne neznámom revíri.“ Už po miernom teréne sa priatelia zhovárali o veciach, ktoré sprevádzali ich životy počas mesiacov, keď sa ani nevideli.

Marián ŠIMKULIČ

Po Udavskom a Snine bol ôsmy ročník oslavy nášho svätca v Čemernom Gorazdova duchovná pieseň úspešná

Miroslav HOLEČKO, predseda prezídia Matice slovenskej

Národné osvetové centrum v spolupráci s Maticou slovenskou a celým radom ďalších celonárodných subjektov uskutočnilo v tomto roku už niekoľko celoslovenských svätogorazdovských aktivít. Len pre ilustráciu spomeňme – v júni dvadsiate tretie Gorazdovo výtvarné Námestovo, v júli dvadsiatu šiestu spomienku na svätého Gorazda v hlavnom meste Slovenskej republiky Bratislave a dvadsiate deviate slávnosti svätého Gorazda v Kútoch, v septembri dvadsiate tretie Gorazdove organové dni vo Zvolene a Sielnici, koncom októbra to bol ôsmy ročník podujatia Gorazdova duchovná pieseň.

Centrum a Matica usporiadali teda aj tohoročnú Gorazdovu duchovnú pieseň (GDP), a to spolu s Rímskokatolíckou farnosťou Fatimskej Panny Márie Vranov nad Topľou, s Radou Konferencie biskupov Slovenska pre vedu, vzdelanie a kultúru, so Spoločnosťou svätého Gorazda a Cyrilometodskou spoločnosťou. Po Udavskom, kde sa uskutočnilo prvých šesť ročníkov prehliadky GDP, sa jej hlavnými usporiadateľmi rozhodli pre jej putovanie. Jej siedmy ročník prichýlilo mesto Snina, v poradí už ôsma Gorazdova duchovná pieseň sa uskutočnila nedeľu 28. októbra 2018 vo Vranove nad Topľou.

■ SPEVY V ČEMERNOM

Táto najmladšia svätogorazdovská aktivita prebiehala v rímskokatolíckom Kostole Fatimskej Panny Márie v mestskej časti Čemerné. Začala sa o 14.30 hodine spoločenskou časťou. Otvoril ju Mgr. Marcel Stanko, farský administrátor. Privítal delegáciu mesta Vranov nad Topľou vedenú Ing. Jánom Raganom, primátorom mesta, Ing. Milanom Tkáčom, zástupcom primátora, a niekoľkými poslancami vranovského mestského zastupiteľstva, tiež predstaviteľov cirkvi na čele so Štefanom Albičukom, vranovským dekanom a farárom Rímskokatolíckej farnosti sv. Františka z Assisi vo Vranove. Predseda Matice slovenskej Marián Gešper sa pre súbežné povinnosti súvisiace s účasťou na oslavách stého výročia vzniku Česko-Slovenska ospravedlnil. Z jeho rozhodnutia sa na VIII. GDP zúčastnili dvaja členovia prezídia MS, a to Ing. Štefan Toplanský a Ing. Karol Ilieš.

Prítomným účastníkom sa prihovril autor projektu GDP z Národného osvetového centra Miroslav Holečko, predseda prezídia Matice slovenskej. Uviedol, že ôsma Gorazdova duchovná pieseň je príspevkom jej organizátorov k oslavám 1155. výročia príchodu sv. Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu a 1150. výročia schválenia slovenskej liturgie – inaugurácie staroslovenčiny. Tento ojedinelý akt v histórii nášho národa, ktorým v dnešnom ponímaní je vlastne oficiálna kodifikácia reči našich predkov, nemá obdobu v histórii nijakého iného národného spoločenstva. Univerzálnošť tohto aktu pripomínajú aj dva tohoročné „nitrianske počiny“. Počas Národnej cyrilo-metodskej púte sa v staroslovenskej Nitre uskutočnila slávnosť uvedenia originálnej poštovej známky. Pri príležitosti 1150. výročia uznania staroslovenčiny za štvrtý liturgický jazyk v Európe Slovenská pošta v spolupráci s Vatikánom vydala unikátnu známku (3. mája 2018). Autorom výtvarného návrhu príležitostnej známky je prof. akad. mal. Dušan Kál-

Zberateľská minca k uznaniu slovenskej liturgie

Unikátna poštová známka vydaná spoločne s Vatikánom

lay, jej rytiny František Horniak. Jej motívom je strana jedného z najstarších hlaholských rukopisov z konca desiateho storočia. Znáмка obsahuje prepis začiatku Evanjelia podľa Marka Hárček je doplnený motívmi rímskeho kostola Santa Maria Maggiore, v ktorom na prelome februára a marca v roku 868 pápež Hadrián II. posvätil staroslovenské preklady bohoslubných kníh, čím uznal staroslovenčinu za liturgický jazyk. Vtedy tiež vysvätil Metoda za kňaza, rovnako ako viacerých Metodových a Konštantinových žiakov, medzi ktorými nechýbal Gorazd.

V predvečer národnej púte v Kňazskom seminári sv. Gorazda Nitrianske biskupstvo a Národná banka Slovenska uviedli svojimi čelnými predstaviteľmi – Mons. Viliamom Judákom, diecéznym biskupom, a doc. Ing. Jozefom Makúchom, PhD., guvernérom NBS, do života striebornú zberateľskú mincu. Autorom výtvarného návrhu je Mgr. art. Roman Lugár Na minci, ktorá tiež pripomína 1150. výročie uznania slovenského liturgického jazyka, sú použité motívy archeologického nálezu – plakety z Bojne, symbolizujúcej rané kresťanstvo na našom území, a ďalej aj symbolika gréckeho (byzantského) kríža. Na druhej strane mince je latinský kríž symbolizujúci Rím a pod krížom sú zobrazené postavy vierozvestcov Konštantína a Metoda, ktoré sú významovo prepojené so zobrazením ukrižovaného Krista. Použitý motív prvého písma Slovanov – hlaholiky, na oboch stranách mince symbolizuje staroslovenský liturgický jazyk.

Dominantu aj tohoročnej GDP tvorila hudobno-poetická kompozícia pod názvom Svätý Gorazd, tebe ku cti. Scenáristicky, dramaturgicky a režijne ju pripravil autor projektu Gorazdova duchovná pieseň M. Holečko. V poetickej časti účinkovali herci recitátori Jozef Šimonovič, emeritný člen SND z Bratislavy, a Daniel Žulčák, člen Slovenského komorného divadla z Martina. V hudobnej časti sa predstavili spevák Juraj Havaj, basbarytonista z Bratislavy, a organistka Katarína Feňová z Humenného. Autor scenára pri tvorbe poetickej zložky kompozície položil dôraz na úryvky Konštantinového Proglasu a literatúru o tejto básni básni, ďalej na časti Hviezdoslavovej poémy Lútosť Svätoplukova a zaradil aj opusy básnickej tvorby venovanej Gorazdovi predstaviteľmi Katolíckej moderny a ich pokračovateľmi Gorazdom Zvonickým, Svetoslavom Veiglom, Michalom Chudom.

Do hudobnej zložky zakomponoval liturgické, národné i hymnické skladby – napríklad Štátnu hymnu Slovenskej republiky, ktorá tvorila prólog, a Slovenskú hymnu pre chrám Bože, čos ráčil slovenskému rodu – epilóg kompozície. Možno spomenúť tiež skladby Staroslovenský Otčenáš, Nitra, milá Nitra, Slovensko moje, očiňa moja, Hospodi pomiluj, Tebe pojem, K Svätému Gorazdovi z JKS – Rodu nášho slovenského a ďalšie.

■ OSLAVA DAROV

Ôsma Gorazdova duchovná pieseň bola doslova oslavou a vďakyvzdaním za nasledovné dary našich predkov. Starí Slováci obohatili európsku a všeludskú

civilizáciu, európske i svetové kultúrne dedičstvo originálnym kultúrno-civilizačným vkladom už v 9. storočí. Bolo ním vlastné písmo (hlaholika), vlastné písomníctvo, literatúra, kultúra, školstvo – aj vysoké – základ rozvoja našej národnej vzdelanosti. Staroslovenčina bola povýšená na bohoslubný jazyk – štvrtý v Európe. Vznikol prvý preklad knihy kníh Biblie do jazyka našich predkov Slovenov, ale i ďalšie liturgické a literárne texty. Tento jazyk sa teda používal aj v literárnej tvorbe, v prekladoch, v tvorbe zákonov, v diplomacii. Mali sme cirkevný zákonník i občiansky zákonník, samostatnú cirkevnú provinciu, vlastný štátny útvar. Stalo sa tak vďaka apoštolskému, inkulturačnému, kultúrnemu, pedagogickému, právnickému, diplomatickému a štátnickému dielu intelektuálov Gorazda, Cyrila, Metoda i ďalších vzdelancov a našich vtedajších panovníkov – Pribinu, Mojmir I., Rastislava, Svätopluka, Koceľa, Mojmir II. Toto dielo výrazne prispelo k prehĺbeniu kristianizácie našich predkov, k vytvoreniu ich identity a štátnosti. Predmetné dedičstvo otcov je zároveň jedinečným národným fenoménom kresťanského nehmotného kultúrneho dedičstva, ktoré sme my, jeho dediči, povinní ochraňovať, zveľadovať a zachovať pre ďalšie generácie Slovákov a národnosti, ktoré Slovensko považujú za svoju vlasť a uvedené civilizačné hodnoty za obohacujúce ich identitu a spolupatričnosť so štátotvorným národom.

■ VYSOKÁ ÚROVEŇ

V závere programu v Čemernom predseda prezídia Matice slovenskej Miroslav Holečko odovzdal z poverenia jej predsedu Mariána Gešpera zakladajúcejmu členovi MS a členovi jej prezídia Ing. Štefanovi Toplanskému Ďakovný list MS za dlhoročnú činnosť v prospech matičného hnutia. Ten vo svojom ďakovnom príhovore okrem ocenenia vysokej umeleckej úrovne a obsažných posolstiev VIII. GDP povedal: „Ten maďarský žandár za čias Uhorska bol niekedy menším strašidlom pre Slovákov, ako je ním teraz bezbrehý multikulturalizmus a globalizácia, ktoré nebezpečne potierajú národné tradície, kresťanské hodnoty a princípy štátnej suverenity, a preto aj na poli matičnom nás čaká ešte veľa práce, aby sme týmto tlakom nepodľahli, ale naopak odolali a zachovali tak odkaz a dedičstvo našich otcov a dejateľov.“ Ako lokálpatriot pridral, že Čemerné to nebol len „valal, ale Čemerné malo bohatú históriu aj v súvislosti s prvou svetovou vojnou, kde máme vojenský cintorín, ba aj s druhou, kde vojaci miestnej posádky aj s celou technikou bojovali v SNP“.

Ôsma Gorazdova duchovná pieseň bola súčasťou XXIX. ročníka Svätogorazdovských dní na Slovensku a druhej Dekády svätého Gorazda na Slovensku 2016 – 2025, nad ktorými desiatykrát po sebe prevzal záštitu expozitív Slovenskej republiky Ivan Gašparovič.

Podujatie sa, podľa vyjadrení vedenia mesta, farnosti a zástupcov MS, uskutočnilo na veľmi dobrej odbornej, umeleckej a spoločenskej úrovni, čoho dôkazom bol aj spontánny potlesk v stoji po jeho skočení, tiež individuálne gratulácie, poďakovania a slová uznania jednotlivým aktérom.

MATIČNÉ DEPEŠE

Charitatívny deň

Matičné charitatívne podujatia na detskej onkológii DFN v Košiciach sa už stávajú tradíciou. Aj tohoročná návšteva matičiarov v tomto medicínskom zariadení sa zmenila pre deti na veľký sviatok, čo ocenila aj primárka oddelenia MUDr. Natália Galáková. Spolu s matičiarmi z myslavského odboru MS ho pomohli pripraviť mesto Košice, ZŠ Haniska pri Košiciach a Súkromné hudobné a dramatické konzervatórium na Požiarnickej ulici v Košiciach.

Padlým Kálničanom

K tým obciam a mestám, ktoré si začiatkom novembra tohto roka dôstojne pripomínali storočnicu ukončenia prvej svetovej vojny, patrí aj Kálnica v okrese Nové Mesto nad Váhom. PhDr. Pavel Barinych, CSc., a Ing. Igor Ďurič, PhD., oživili spomienky na roky vojnových útrap a hrôz spracovaním publikácie Kálnickí vojaci vo Veľkej vojne a na základe ich výskumov v obci vyhotovili aj pamätnú tabuľu s menami padlých, ktorú odhalili na spomienkovej slávnosti 11. novembra.

Súťaž Naše mesto

Spišská Nová Ves si koncom novembra pripomenula 750. výročie prvej písomnej zmienky a pri tejto príležitosti, ale aj k stému výročiu vzniku ČSR pripravila „duša podujatia“ Jana Prochotská, predsedníčka MO MS, už dvanásť ročník vedomostnej súťaže Naše mesto. Žiada sa uviesť, že za ten čas to bolo tristošesťdesiat otázok z histórie mesta, umenia, športu, osobností a pamätihodností súvisiacich so Spišskou Novou Vsou, ale aj 864 súťažiacich žiakov, ktorí aj tentoraz, rozdelení v troch vekových kategóriách, odpovedali na desať otázok. Všetci, aj pedagógovia, ktorí svojich zverencov na súťaž pripravovali, dostali knižné odmeny.

Päťdesiatročná Tradícia

Folklorná skupina Tradícia z Dražoviec oslávila päťdesiat rokov od svojho založenia. V programe pod názvom Na dražovskej paži predstavili všetky generácie folkloristov z Tradície pod vedením Miroslavy Zaujčovej to najlepšie, ale aj najnovšie zo svojho repertoáru, súťažné a nesúťažné pásmo, z ktorých mnohé získali ocenenia na súťažných i prehliadkach a festivaloch.

Tvár Kontrastu

Tvár Kontrastu je názov výstavného podujatia, ktoré usporiadala Univerzitná knižnica v Bratislave v spolupráci s Úradom pre Slovákov žijúcich v zahraničí a so Slovenským kultúrnym centrom v Našiciach. Slávnostne ho pre verejnosť otvorili vo Výstavnej sieni Univerzitnej knižnice 14. novembra 2018 za účasti generálnej riaditeľky Univerzitnej knižnice Silvie Stasselovej a veľvyslancu Chorvátskej republiky Aleksandara Heina. Výstava trvala do konca novembra.

Pripravuje Emil SEMANCO

Vo Vranove nad Topľou odhalia pamätnú tabuľu sovietskym vojakom Pocta odvážnemu slovenskému chlapcovi

Jekaterina ROGALSKAJA, atašé Veľvyslanectva RF v SR

Prvého decembra 2018 vďaka spoločnému úsiliu Veľvyslanectva RF na Slovensku a predstaviteľov okresného oddelenia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov odhalia v meste Vranov nad Topľou pamätnú tabuľu s menami dvadsiatich piatich sovietskych vojakov, ktorí zahynuli pri oslobodzovaní obce Nižný Hrušov, a tiež sochu štrnásťročnému slovenskému chlapcovi Jankovi Jurovčákovi, ktorý svojim hrdinským činom zachránil životy šiestim sovietskym partizánom. Pamätník odhalia v deň výročia oslobodenia obce od fašistických okupantov.

Počas Východokarpatskej operácie Sovietskej armády útvary 167. streleckej divízie zvädzali ťažké boje na východe Slovenska. V novembri a decembri 1944 pokračovala ofenzíva

v okresoch Sobrance, Michalovce, Vranov nad Topľou. V čase od 10. do 20. decembra 1944 počas oslobodzovania obce Nižný Hrušov zahynulo dvadsaťpäť príslušníkov Červenej armády.

Ich mená zvečnili na pamätnej tabuľi. Odvážny štrnásťročný chlapec z tejto obce vykonal 2. mája 1944 hrdinský čin – zachránil život šiestim sovietskym partizánom, ktorých v ten deň eskortovali

do prešovského väzenia vlakom na trati Humenné – Prešov. Partizáni vedení Nikolajom Leontievichom Kačurovským plánovali útek. Len čo vlak za Nižným Hrabovcom vyšiel z tunela, Kačurovskij a jeho spoločníci zaútočili na žandárov, vyslobodili sa z púť a vyskočili z vozňa v mieste, kde sa teraz nachádzajú objekty vranovskej Bukózy. V tej chvíli šiel popri vlaku s konským povozom Ján Jurovčák, ktorý zbral partizánov na voz a odviezol ich do obce Poša, ktorá sa nachádza za Nižným Hrušovom. Všetci šiesti partizáni sa zachránili. Ján Jurovčák tragicky zahynul 1. októbra 1945 pri výbuchu protitankového granátu. Pochovaný je na obecnom cintoríne v Nižnom Hrušove.

OČAMI MATIČIARA

Miestny odbor Matice slovenskej v Štúrove v spolupráci s Filatelistickým klubom 46-52 Močenok otvoril uprostred októbra v matičnom dome v Štúrove filatelistickú výstavu Ludovít Štúr prichádza. Výstavu sme zorganizovali ako pokračovanie série akcií, ktoré mali svoj začiatok v októbri 2015, keď sme k dvojtému výročiu narodenia nášho veľikána Ludovíta Velislava Štúra uskutočnili celý rad podujatí.

Štúr (predsa len) k nám prichádza

Pripravili sme besedu o L. Štúrovi v miestnom kine so Stanislavom Bajaničom, premietali sme film o Ludovítovi Štúrovi, konal sa siedmy ročník Štúrovského venčeka – vedomostnej súťaže žiakov základných škôl o Ludovítovi Štúrovi. So žiakmi ZŠ Gbelce, Svodín, Štúrovo sme navštívili Uhrovec, rodisko L. Štúra, zúčastnili sme sa na celoslovenských oslavách v Uhrovci s ďalšími matičiarmi. Štúrovské podujatia vrcholili odhalením základného kameňa pamätníka L. Štúra na nábreží Dunaja. Odvtedy uplynul už dlhší čas potrebný na vyhotovenie busty Štúra, vyhľadanie a získanie vhodného prírodného kameňa zo slovenskej žuly na podstavec, na vybavenie pozemku, kde bude socha sláť, a stavebného povolenia, keďže pôvodná ohláška nestačila. V súčasnosti je štátny pamätník Ludovíta Štúra pod záštitou predsedu vlády Slovenskej republiky Petra Pellegriniho a starostky obce Uhrovec pripravený na osadenie, organizačný výbor finalizuje posledné prípravné práce.

Výstava známok na dvanástich paneloch predstavuje významné udalosti Slovákov od príchodu Cyrila a Metoda, kráľov a vládcov na území Slovenska, slovenských panovníkov Mojmíra, Pribinu, Koceľa, Svätopluka, slovenské učenie osobností, kodifikátorov spisovného jazyka, predstaviteľov národného obrozenia, vznik Matice slovenskej, generála Milana Rastislava Štefánika, vznik Československej republiky v roku 1918, vznik prvej Slovenskej republiky aj dnešok. Pri tejto príležitosti dal MO MS a filatelistický klub Močenok vyhotoviť príležitostnú poštovú pečiátku s bustou L. Štúra, ktorou si mohla široká verejnosť pečiatkovať poštové obálky. Počas trvania výstavy 15. novembra 2018 sa konala vedomostná súťaž žiakov 8. ročníkov Základných škôl zo Štúrova, z Gbelce a zo Svodína pod názvom Slovensko – L. Štúr. Školy sme obdarili monografiou Uhrovca s príležitostnou pečiatkou a súťažiacich odmenili krásnymi obrazovými knihami o Slovensku.

Mária VAVREČKÁ

elkomin

Kam so starým elektrospotrebičom?
Viac na www.elkomin.eu

vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.

Matičari si vo Finticiach uctili osobnosť Albína KOLARČIKA

Zo všetkého zostanú iba spomienky

Sláva JURKOVÁ, riaditeľka Domu MS v Prešove – Foto: Marko GAJDOŠ

Vo Finticiach pri hrobe Albína KOLARČIKA – syna významného učiteľa i zberateľa národopisných prác a ľudových piesní Jozefa Kolarčika-Fintického, sa v minulých dňoch stretlo mnoho matičiarov i obyvateľov tejto obce. V spolupráci s vedením tamjšej samosprávy, vranovskými matičiarmi aj Domom MS v Prešove sa tu uskutočnilo stretnutie, ktoré bolo spomienkou na významného človeka nielen vo Finticiach, ale aj vo Vranove nad Topľou, kde dlhé roky pôsobil a bol aj zakladateľom vranovského MO MS.

Pietna spomienka sa uskutočnila aj za účasti predsedu MS Mariána Gešpera, ktorý sa prítomným prihovorel a vyzdvihol potrebu pripomínania si všetkých osobností, ktoré pre náš národ, vlasť, materinský jazyk, matičné hnutie či zachovanie tradícií urobili veľa. Prítomní boli aj priatelia tejto osobnosti i jeho dcéra. Spevácky zbor Cesta z Fintíc pridal k príhovoru vzácného hosťa niekoľko

Pietna spomienka na cintorine vo Finticiach pri hrobe významného osvetára, etnografa a zberateľa ľudových piesní Albína KOLARČIKA

piesní. Po položení vencov a vzdaní úcty A. Kolarčíkovi sa prítomní presunuli do Galérie a múzea ľudového umenia vo Finticiach, kde jeho riaditeľ Mgr. Gabriel Trusa komentoval zozbierané artefakty v stálej expozícii. Hostia si z prínosného

podujatia, ktorým sa Matica slovenská po celom Slovensku cyklicky venuje a prikladá im veľký význam, odnášali knihu Zo všetkého zostanú len spomienky, ktorou ich po malom občerstvení obdarovala jej autorka Miroslava Gavurová.

Kultúrno-osvetová organizácia Matica slovenská na Ukrajine jubiluje

Užhorodskí matičari bilancovali a oslavovali

Text a foto: Zuzana PAVELCOVÁ

Zakarpatské akademické oblastné divadlo Bavka v Užhorode ožilo 17. novembra oslavami dvadsiateho piateho výročia Kultúrno-osvetovej organizácie Matice slovenská na Ukrajine. Užhorodskí matičari si dôstojne pripomenuli prvé štvrtstoročie činnosti Matice slovenskej na tomto území.

Podujatie otvoril predseda tamjšej Matice slovenskej Jozef Hajniš, ktorý vyjadril úprimné poďakovanie krajanom za prácu na vlasteneckom poli. Odpočet činnosti Matice slovenskej v Užhorode pripravila podpredsedníčka organizácie Gabriela Brodyová, ktorá vyzdvihla najväčšie úspechy činnosti matičiarov od vzniku Matice slovenskej až po súčasnosť. Počas podujatia vystúpili viaceré domáce folklórne, spevácke a recitačné zoskupenia, ktoré podujatiu zabezpečili vysokú kultúrnu úroveň a zároveň emotívne vyjadrili vzťah krajanov k slovenským koreňom.

V slávnostnom programe vystúpil generálny konzul Slovenskej republiky Miroslav Mojžita a vzácní hostia spolupracujúci s Kultúrno-osvetovou organizáciou Matice slovenská na Ukrajine, ktorí udelili viaceré ďakovné listy a vyznamenania nielen členom Matice, ale i početným krajanom.

Z atmosféry osláv jubilea Kultúrno-osvetovej organizácie Matice slovenská na Ukrajine

Za Maticu slovenskú bola na podujatí prítomná riaditeľka KM MS Zuzana Pavelcová, ktorá do rúk predsedu tejto organizácie Jozefa Hajniša odovzdala Striebornú cenu MS za doterajšiu činnosť Kultúrno-osvetovej organizácie Matice slovenská na Ukrajine. V príhovore poďakovala krajanom za dlhoročnú vynikajúcu prácu matičiarov, odovzdala

pozdraz z ústredia Matice slovenskej a vyjadrila hrdosť Matice slovenskej na prácu krajanov na tomto území. Prítomným sa prihovorela aj riaditeľka D MS z Michaloviec Karin Obšatníková, ktorá predsedovi organizácie odovzdala Pamätný list riaditeľky D MS a poďakovala za dlhoročnú spoluprácu oboch subjektov. Podujatie svojou osobnou účasťou podporil aj pracovník OP MS Vranov nad Topľou Miroslav Gešper a bývalý funkcionár Matice slovenskej Ján Eštok.

Po ukončení slávnostnej akadémie predseda organizácie spoločne s riaditeľkou školy so slovenským vyučovacím jazykom v Užhorode Máriou Fedynecovou pozvali matičných činníkov do priestorov školy i organizácie. Práve táto škola vznikla na podnet Kultúrno-osvetovej organizácie Matice slovenská na Ukrajine a je klenotom matičnej činnosti v Užhorode.

AKO SI PREDPLATIŤ

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

objednávajú telefonicky:

043 / 3812 838 - 0918 / 904 925

emailom: snnredakcia@matica.sk

cez formulár:

www.snn.sk/index.php/predplatne

poštou: Slovenské národné noviny

P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

Ročné predplatné: 26,- €

Polročné predplatné: 13,- €

Štvrťročné predplatné: 6,50 €

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V Slovenských národných novinách č. 47/2018 sme sa vás pýtali na dokument, ktorého storočnicu sme si pripomenuli na celoštátnych oslavách 30. októbra tohto roka v Martine. Mali ste odpovedať, že tento dokument sa nazýva Deklarácia slovenského národa. Spomedzi správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Anna Popelková, Jarok; Július Lukáč, Príles; Marián Kolesár, Košice.

V aktuálnom čísle prinášame zaujímavý článok matičného historika Ivana Mrvu o dramatických dňoch, keď Nemci k svojej „riši“ pripojili aj Petržalku a Slovákom pamätný Devín.

• kedy sa tak stalo?

Svoje odpovede posielajte na známu redakčnú adresu, ktorú nájdete aj v tiráži týchto novín našej administrátorke Ľubici Rišiaňovej do Vianoc. Želáme vám ich pekné a pokojné prežitie a tešíme sa, že nášmu kvízu zachováte priazeň aj v budúcom roku.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

8. decembra

– tridsať rokov od narodenia nemeckého cisára a manžela rakúsko-uhorskej panovníčky Márie Terézie Františka Štefana Lotrinského (1708 – 1765), ktorého aktivity výrazne poznačili aj Slovensko, najmä oblasť Záhoria (letné sídlo panovníčky v Holíči, kartúnka v Šaštíne, obnova tradície habánskej fajansy – holičskej keramiky, chov ušľachtilých koní, farma vodného vtáctva v Kopčanoch, modernizácia poľnohospodárstva v oblasti Skalice a Senice a i.)

9. decembra

– okrúhle životné jubileum má významná slovenská herečka maďarskej národnosti Aranka Szentpéteryová

10. decembra

– pred sto rokmi sa v Bratislave vytvorilo ministerstvo pre správu Slovenska na čele s MUDr. Vavrom Šrobárom a nasťahovalo sa do budovy na dunajskom nábreží s presahom na roh Gondovej a Vajanského (dnes Filozofická fakulta UK); objektu sa dodnes hovorí „vládna budova“ (1918)

11. decembra

– šesťdesiat rokov od smrti novinárky a spisovateľky Hany Gregorovej (1885 – 1958), manželky J. G. Tajovského, angažovanej osvetovej pracovníčky a funkcionárky slovenského ženského hnutia najmä v období medzi dvoma svetovými vojnami

12. decembra

– storočnica básnika Štefana Žáryho (1918 – 2007); svoju prvú básnickú zbierku Srdcia na mozaike vydal už ako dvadsaťročný, plodný bol po celý život, okrem kníh poézie má aj tvorbu pre deti a bohatú prekladateľskú činnosť

– sedemdesiatpäť rokov, čo prezident E. Beneš podpísal v Moskve Zmluvu a priateľstve a povojnovej spolupráci ČSR so Sovietskym zväzom (1943), ktorá mala platnosť dvadsať rokov; pred jej vypršaním sa podpísala zmluva „na večné časy“

– desať rokov od smrti amerického virológa slovenského pôvodu prof. Daniela Gajduška (1928 – 2008), laureáta Nobelovej ceny za medicínu v roku 1975

13. decembra

– pred sto päťdesiatimi piatimi rokmi sa v Košiciach narodil architekt Gejza Jakab (1863 – 1915); spolu s bratom podnikateľom postavili v meste niekoľko budov, o. i. aj rodinný palác, v ktorom dnes sídli Slovenské technické múzeum

– aktív slovenských spisovateľov pred päťdesiatimi rokmi (v roku 1968), teda už v čase okupácie, sa jednoznačne uzniesol na potrebe pokračovať v obrodnom procese, niekoľko dogmatikov sa vzdalo funkcií v spisovateľskej organizácii; onedlho práve tí začali čísku v slovenskej kultúre, tlačí a spisovateľskej obci

14. decembra

– pred dvadsiatimi rokmi zomrel na následky zranenia hlavy pri náhodnom úraze športový redaktor niekdajšieho denníka mládeže Smena, zakladateľ a prvý šéfredaktor denníka SME Karol Ježik, (1953 – 1998)

(jč)